

**Univerzita Palackého v Olomouci  
Cyrilometodějská teologická fakulta**

**Katedra křesťanské sociální práce**

*Bakalářská práce*

2018

Zdeňka Šebelová

**Univerzita Palackého v Olomouci  
Cyrilometodějská teologická fakulta**

**Katedra křesťanské sociální práce**

*Charitativní a sociální práce*

Zdeňka Šebelová

*Role společnosti Vstaň a chod' při integraci člověka  
s postižením do společnosti a církve*

Bakalářská práce

vedoucí práce: ThLic. Michal Umlauf

2018

*Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.*

.....

podpis

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu panu ThLic. Michalovi Umlafovi za věnovaný čas, laskavý přístup a trpělivost během vzniku této práce. Můj velký dík patří manželům Lence a Milanovi Svojanovským za cenné rady, připomínky, modlitební podporu a věnovaný čas. Děkuji též všem respondentům – členům společenství Vstaň a choď za jejich ochotu a otevřenost. Můj dík patří Hance Blažkové za obětavou pomoc s přepisem rozhovorů. Paní Janě Vaculíkové děkuji za korekturu bakalářské práce. Za podporu děkuji své rodině a Patrikovi.

## Obsah

ÚVOD .....	6
1 SPOLEČENSTVÍ VSTAŇ A CHOĎ – SPOLEČENSTVÍ O DVOU PLÍCÍCH .....	8
2 SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ.....	17
3 VÝZKUMNÁ ČÁST .....	20
3.1 Metodologie .....	20
3.2 Výzkumný soubor a kritéria výběru respondentů .....	22
3.3 Charakteristika respondentů.....	22
3.4 Sběr dat.....	23
3.5 Analýza dat.....	25
3.6 Výsledky výzkumu.....	39
3.7 Diskuze.....	41
ZÁVĚR.....	43
LITERATURA.....	45
SEZNAM ZKRATEK.....	47
PŘÍLOHA.....	I

## ÚVOD

Bakalářská práce pojednává o tematice začleňování osob s tělesným handicapem do života společnosti, přičemž reflektuje otázku začlenění do církve, respektive církevního společenství, poněvadž církev je bezesporu významnou součástí života společnosti jako celku.

V bakalářské práci se budu zabývat konkrétním církevním společenstvím s názvem Vstaň a choď, jehož aktivity jsou zaměřeny na pastoračně integrační rovinu života lidí s handicapem a bez něj. Práce není primárně zaměřena na pastorační práci s osobami s mentálním postižením a duševním onemocněním. Důvodem jsou specifické potřeby těchto cílových skupin, které už není toto konkrétní společenství schopno obsáhnout. Neznamená to však, že by lidé s mentálním postižením měli být z církevního (farního) společenství vyčleňováni, také lidé s duševním postižením mají být přirozenou součástí své farnosti. Společenství ve své činnosti reflektuje duchovní, sociální, vztahové potřeby jak lidí „jezdících“ tak i „chodících“, také proto, že v mnoha oblastech jsou stejné.

Cílem předkládané bakalářské práce je zjistit, jakou roli hraje společenství Vstaň a choď při integraci člověka s postižením do společnosti a církve. Jedná se o výzkumnou práci kvalitativního charakteru. Respondenty budou zejména členové společenství Vstaň a choď.

Práce je rozčleněna do tří částí. První kapitola představuje společenství Vstaň a choď. Podává základní informace o společenství a představuje jeho vize. Vysvětluje význam názvu společenství, přibližuje čtenáři jeho snahy a činnost. Druhá část práce se věnuje fenoménu začleňování osob s postižením do společnosti. Snaží se zachytit aspekty integrace, předkládá různá pojetí tohoto pojmu, která nám nabízí odborná literatura, slovníky a další tematicky zaměřené publikace.

Poslední, třetí část práce, tvoří kvalitativní výzkum zkoumající tematiku začleňování osob s postižením v rámci společenství Vstaň a choď, respektive hledá odpověď na otázku, jaká je role společenství Vstaň a choď při integraci lidí s tělesným postižením do společenství církve. Součástí této kapitoly je popis metodologie výzkumu.

Společenství Vstaň a choď se snaží o praktickou realizaci výše uvedeného. O společenství Vstaň a choď jsem se rozhodla psát bakalářskou práci také proto, že vnímám, jak je jeho činnost výjimečná a prospěšná. Byla bych velmi ráda, kdyby tato práce přispěla k rozšíření povědomí o aktivitách společenství Vstaň a choď, společenství „jezdících“ s „chodícími“, společenství o dvou plících, které je i pro mne osobně významnou oporou a posilou.

Ke zvolení tématu mě vedla také osobní motivace. Sama jsem osobou s tělesným postižením. Z vlastní zkušenosti vnímám, že se problematice pastorační péče osob zejména s tělesným handicapem nevěnuje dostatek pozornosti. Zejména pak zapojení těchto lidí do života farnosti, duchovní doprovázení, pořádání duchovních obnov atd.

Inspirací a důvodem volby tématu bakalářské práce je částečně má osobní zkušenost s faktem, že začlenění osoby, případně osob s postižením do společnosti, potažmo do církve není vždy samozřejmé a snadné. Vnímám také potřebu poukázat na činnost společenství Vstaň a chod'. V práci se snažím reflektovat společné snahy pastorační a sociální práce a poukázat na přínos plynoucí z propojení obou sfér. Proto jsem se rozhodla věnovat se právě tomuto tématu, o kterém se domnívám, že si zaslouží pozornost.

# 1 SPOLEČENSTVÍ VSTAŇ A CHODĚ – SPOLEČENSTVÍ O DVOU PLÍCÍCH

V rámci této kapitoly si kladu za cíl představit společenství<sup>1</sup> Vstaň a chod', uvést základní informace o tomto díle, objasnit terminologii a důvod jejího použití. Dále se pokusím přiblížit snahy společenství Vstaň a chod'.

Vstaň a chod' je křesťanské společenství, které spoluutváří „jezdící“ (lidé s tělesným handicapem) a „chodící“, (kteří vozík, berle či vodícího nebo asistenčního psa nepotřebují). Svou činnost zaměřuje směrem k lidem s tělesným postižením<sup>2</sup> a lidem bez postižení od 18 let věku výše. Horní věková hranice není stanovena. Společenství Vstaň a chod' je otevřeno také lidem jiného než římskokatolického vyznání, rovněž i osobám hledajícím. Aktivity společenství se neorientují na osoby s mentálním postižením.

V současné době (rok 2017) má společenství Vstaň a chod' právní formu, jedná se o zapsaný spolek (z. s.) se sídlem v Sedlišťích u Frýdku Místku. Registrace u Krajského soudu v Ostravě proběhla dne 20. 5. 2017 (Vstaň a chod', 2017a).

Název společenství je inspirován biblickým výrokem, který lze též interpretovat jako povzbuzení do života, ale také jako výzvu k hledání svého poslání a cesty k jeho naplnění. Jde o to mobilizovat síly každého k vzájemné službě. Služba pak má mnoho různých forem. Všichni mohou sloužit svým originálním způsobem, tak originálním, jako je každý člověk. Přestože jsou ve společenství akcentovány potřeby „jezdících“, neděje se tak na úkor „chodících“.

Velmi výstižně vyjádřil základní myšlenku vzájemného fungování „jezdících“ a „chodících“ člen společenství, když je připodobnil k lidským plícím. Jedna plíce bez druhé nemůže dobře fungovat, stejně tak jako „chodící“ bez „jezdících“ a naopak. Funkce jedné plíce závisí na plíci druhé. Společenství je od 15. srpna 2015 zasvěceno Neposkvrněnému srdci Panny Marie.

Z perspektivy společenství Vstaň a chod' je každý člen rovnocenný, Bohem milovaný. Nezáleží na tom, zda je „chodící“ či „jezdící“. Proto také ono pojmenování, které stírá rozdíl

---

<sup>1</sup> Je třeba rozlišit *společenství* jako obecný pojem pro větší počet lidí spolu sdílejících určité hodnoty, dále *malé společenství* ve smyslu sociologickém (zpravidla 7–12 lidí, se vzájemnými meziosobními vztahy) a *specifické společenství*, ve kterém mají lidé velmi úzké osobní vztahy, a tím je rodina. Malé společenství umožňuje poměrně bezprostřední sdílení života a víry. Což je některými křesťany vyhledáváno, jinými nikoliv. Společenství má svou hodnotu zejména v obdarováních, která jednotliví křesťané mají a ve společenství sdílejí (...) (Opatrný, 2016, s. 67).

<sup>2</sup> Omezení hybnosti přitom může být velmi rozdílné: v některých případech je nápadné spíše nedostatečnou rychlostí, přesností a koordinací pohybu, jindy může být člověk s DMO (dětskou mozkovou obrnou, pozn. autorky bakalářské práce) potřebovat oporu při chůzi (hole, berle), anebo se dokonce pohybuje převážně na ortopedickém vozíku (Slowík, 2015, s. 67).



fyzicky viditelného handicapu. Ten není směrodatný, poněvadž v oblasti lidské spirituality jsou tyto potřeby prakticky totožné. Důležitým prvkem je ochota být jedni pro druhé a zapojovat se do dění podle svých schopností. Byť tato myšlenka může vyznívat zvláště, jakmile zažijete atmosféru například na duchovních obnovách, pochopíte. Zakusit atmosféru Vstaň a choď na duchovní obnově alespoň skrze obraz je možné na videu z této akce, které je k dispozici na Facebookových stránkách nebo na Youtube kanále společenství (Vstaň a choď, 2017c).

Hlavní aktivita společenství Vstaň a choď je zaměřena na spirituální oblast života člověka. Je zde i přesah do dalších dimenzí podle holistického přístupu, zvláště pak do oblasti sociální, dále také psychologické a biologické.

Spirituální oblast představuje ve společenství nejširší dimenzi. Bez ohledu na viditelný handicap se snažíme podpírat a nést jedni druhé. Duchovně i jinak se vzájemně posilovat, povzbuzovat ve strasti i radosti všeho, co prožíváme. Velmi významné je zde duchovní doprovázení, kdy se můžeme obracet na kněze, řeholnice a pověřené laiky, kteří jsou do aktivit společenství také angažováni. Optikou odborné literatury je pojem „doprovázení“ chápán jako jednání, které „vylučuje jak manipulaci, tak lhostejnost“. Autor Aleš Opatrný (2001, s. 9) dále dodává: „Bereme-li totiž člověka vážně v jeho celistvosti, potom nemůžeme od jeho života oddělit ani jeho fyzickou či duševní nouzi (nemoc, handicap), ani jeho dimenzi víry.“ Pro mnohé jezdící členy společenství je velkým benefitem možnost aktivního zapojení se – aktivní služby při slavení mše svaté (při bohoslužbě slova). Vzhledem k tělesnému postižení může být pro jezdící obtížné běžně se zapojit například do slavení liturgie (ať už kvůli spazmům,<sup>3</sup> které ztěžují artikulaci, či z důvodu architektonických bariér).

Vzájemný kontakt na úrovni setkání člověka s člověkem značí sociální rozměr společenství. Vzájemná sounáležitost a důvěra je ve společenství Vstaň a choď významným prvkem. Otázka viditelného tělesného handicapu zde není určující. Ostatně i člověk bez jakéhokoliv vnějšího omezení si může nést vnitřní zranění, handicap, které nejsou na pohled zjevné. Nemůžeme tedy jednoznačně říci, že úděl jednoho či druhého je náročnější, bolestnější či naopak, že ten či onen se má lépe než jiný. Přínosnější je soustředit se na hledání pozitivních momentů, na to, co mi daná situace umožňuje, kam mě může posunout, než se soustředit jen na vlastní limity a nechat se jimi svazovat. Důležité je, abychom dokázali

---

<sup>3</sup> *Spasticitou* je zde myšleno zvýšené napětí motorických svalů, které brání běžnému pohybu. Jakýkoli pohyb často znamená sérii jak mimovolných pohybů, tak úporné úsilí o překonání protitahu stažených, křečovitých svalů a vykonání potřebného pohybu (Novosad, 2011, s. 107).

být pro druhé k dispozici ve chvílích, kdy nás potřebují, potřebují naši blízkost, naslouchání, podporu, modlitbu.

Ruku v ruce s výše zmíněným sociálním rozměrem jde rozměr psychologický. Jedná se zejména o otázky vyrovnávání se se svým zdravotním stavem, přijetí handicapu (viditelného i neviditelného), či jiné obtížné situace, jejich následné zpracování a zaujetí určitého postoje.

V oblasti biologické se jedná o fyzickou pomoc při zvládnání péče o vlastní osobu. Tedy o službu „chodících“ směrem k „jezdícím“. Tato služba je pro jezdící nepostradatelná.

V mnoha případech, resp. životních příbězích lidí s tělesným handicapem se setkáme s realitou spirituálního distresu,<sup>4</sup> který je způsoben nenaplněním duchovních potřeb lidí s handicapem. Nenaplněnou duchovní potřebou může být například zapojení se do života farnosti,<sup>5</sup> respektive do života církve, což s sebou nese přesah pomoci při začleňování do společnosti jako celku. Tato problematika bývá často v reálném životě člověka s handicapem přehlížena a může se stát závažnou bariérou duchovního růstu takového jedince. Právě tento impuls vedl ke vzniku společenství Vstaň a choď.

Zakladatelé Vstaň a choď, Milan a Lenka Svojanovští, představují začátky společenství následovně: „Významným předcházejícím krokem bylo vytvoření projektu VÝZVA pod Centrem pro rodinu a sociální péči, kdy od ledna 2002 vznikly čtyři sociální služby (osobní asistence OASA, odlehčovací služba RESPIT, integrační klub BRÁNA a poradna RODINNÝ PRŮVODCE), které pomáhají stabilizovat zázemí více než 200 rodin, které pečují o člena s handicapem (ve věku od 0 do 35 let).

Později po vytvoření služeb přibývalo stále více podnětů z řad mladých lidí na vozíku, kterým se nedařilo najít společenství v rámci církve, kde by mohli sdílet svůj život a zrát ke službě. V roce 2012 na Celostátním setkání mládeže ve Žďáru nad Sázavou po svědectví rodičů blahoslavené Chiary Luce Badano byla Bohem oslovená naše srdce – že je možné svědčit svým životem a následovat Ježíše i přes fyzický handicap.

A tak v srpnu 2014 proběhla první týdenní duchovní obnova VSTAŇ A CHOĎ z pověření otce biskupa Františka Václava Lobkowicze. Účastnilo se jí celkem 30 účastníků, z toho 7 jezdících. Pro srovnání čtvrté obnovy v srpnu 2017 se zúčastnilo již 63 účastníků, z toho 18 jezdících. Od června 2015 pracujeme také s písemným pověřením otce biskupa,

---

<sup>4</sup> Líkařová (2014, s. 29, podle Carpenito-Moyet in Monod 2010) definuje *spirituální distres* jako stav, ve kterém je pacientův systém přesvědčení nebo hodnot, jež mu poskytují sílu do života, naději a životní smysl, ohrožen poruchou. Monod dále uvádí, že spirituální distres hypoteticky vychází právě z nenaplněných spirituálních potřeb.

<sup>5</sup> Farnost je neobvyklejší „pastorační jednotkou“, ale ne základní v ekleziologickém smyslu (...) (Opatrný, 2016, s. 67).

kteřé je formulováno pro ‚organizaci duchovních obnov a duchovní doprovázení osob na vozíku‘ “ (Vstaň a chod', 2017d, s. 2).

Nyní se v textu konkrétněji zaměřím na snahy a vize společenství Vstaň a chod'. Osoby se zdravotním postižením se zpravidla potýkají s otázkou začlenění do společnosti. Tento proces může být obtížný. Potíže mohou být spojeny s přijetím člověka s postižením do určité skupiny a s akceptací specifik, které s sebou nese jejich zdravotní stav, okolím. Tato problematika se dotýká také přijetí do společenství ve farnosti, které hraje v životě křesťana důležitou roli. Být součástí církve, respektive církevního společenství se neodpírá nikomu. Jde o svobodné rozhodnutí každého jedince. Otázkou je, jaké mají lidé s postižením možnosti a podmínky realizovat své rozhodnutí v praxi? Mohou se duchovně rozvíjet a růst, respektive, jsou k tomu podmínky? Jakým způsobem mohou farníci s tělesným postižením sloužit druhým (ideálně ve své domovské farnosti)? Jak jsou tyto lidé přijímáni? Věnuje se pozornost pastorační lidí s tělesným postižením? Jaké je jejich místo ve farním společenství? Právě těmito a dalšími tématy vyplývajícími z praxe se zabývá společenství Vstaň a chod'.

Výše uvedený odstavec obsahuje řadu podnětů, na které se snaží reagovat společenství Vstaň a chod'. Jednou z aktivit společenství je organizace duchovních obnov pro „chodící“ a „jezdící“. Lenka Svojanovská, spoluzakladatelka společenství, se v reportáži televize Noe, v souvislosti s pořádáním duchovní obnovy, vyjádřila takto: „Proč to děláme? Asi proto, že nás Pán k tomu pozval a ukázal nám, že lidé na vozíku tak trochu nikam nepatří, že cítí samotu, že ani ve farnostech vlastně často neví, jak se mají zařadit“ (Televize Noe, 2015).

Právě otázkou začlenění, nebo chceme-li zařazení, či zapojení člověka s tělesným postižením do církevního společenství se zabývá společenství Vstaň a chod'. Z vlastní zkušenosti mohou potvrdit, že se nejedná pouze o plané teoretizování o tom, jak je oboustranně přínosné, aby se lidé s tělesným postižením stali aktivními členy farnosti a že i oni mají druhým co dát, a ne být jen pasivními účastníky. Jde o realizaci této myšlenky, která, jak se již po dobu existence ukázalo, je funkční. Každý člen, ať už „jezdící“ či „chodící“ je rovnocenným a nepostradatelným sklíčkem do mozaiky společenství. Tato mozaika se rok od roku rozrůstá o nové členy. Tímto se také potvrzuje otevřenost společenství pro další členy. Úsilí o to, aby lidé s postižením byli začlenění do farnosti, ne jako „ti na okraji“, ale jako přirozená součást společenství farnosti, pokračuje. Tento proces má též další rozměr, a to nejen v přijetí člověka s postižením do farnosti, ale také v tom, že se farnost učí reagovat na potřeby a přijímat dary, které má onen farník s postižením. Farnost může díky těmto lidem více vrůst do milosrdenství, vyrůst, přičemž lidé s handicapem mohou být impulsem k tomuto

růstu. Zároveň se učí i člověk s postižením. Iniciativa musí vyjít také od něj. I jezdící musí opustit svou bezpečnou zónu a říci si o pomoc, vyjednat si ji.

Praktický příklad pomoci se začleňováním do farnosti uvádí Vstaň a choď ve *Zprávě o činnosti 2017*: „Lidé se často z neznalosti ostýchají nabídnout pomoc jezdícím nebo naopak se k nim vrhají s lítostivými výlevy – ani jeden z přístupů není příjemný. Snažíme se hledat cesty, jak pomoci oběma stranám nacházet most, po kterém by se jim chodilo dobře, a byl pro všechny přínosem“ (Vstaň a choď, 2017d, s. 42).

Souhrnně lze tyto aktivity označit jako pastorační. Pro ujasnění pojmosloví nyní uvádím definici pastorační práce podle Opatrného (2016, s. 47): „Pastorační práce je činnost, která se v striktním slova smyslu koná uvnitř církve“. Dále v téže publikaci autor píše:

„Pastorační práce má dva výrazné aspekty: osobní a sociální. V křesťanství nejde nikdy jen o jednotlivce bez jakýchkoliv vazeb na společenství církve ani o pouhé společenství, ve kterém by jednatel nehrál žádnou roli. Osobní aspekt pastorační práce má za cíl zejména cestu víry jednotlivce a pomoc v jeho nesnázích. Sociální aspekt pastorační práce může být chápán buď vzhledem k celé společnosti, nebo vzhledem k menšímu společenství, jakým je například rodina či farnost, a to jako úkol sdílení života a pomoci v nesnázích“ (Opatrný, 2016, s. 47-48).

Klíčovou roli na cestě pastorační práce sehrává osoba pastoračního či pastoračních, tedy těch, kteří duchovně doprovázejí, a tak napomáhají duchovnímu růstu. Velmi záleží na jejich otevřenosti vůči lidem se zdravotním handicapem, respektive vnímavosti k možnostem zapojení farníků. Je potřeba určitá míra citlivosti a také osobní angažovanosti. Právě tyto aspekty mají vliv na celý proces pastorační práce a na její uskutečnění.

Vzhledem ke studovanému oboru se nyní pokusím zachytit společné cíle sociální práce a pastorační práce vzhledem k osobám se zdravotním postižením. Podkladem teoretického ukotvení mi bude publikace *Praktická teologie pro sociální pracovníky* Michaela Martínka a kolektivu autorů. V tomto sborníku je v kapitole Zdravotní postižení autorky Radky Prázdny napsáno následující: „Primárním cílem sociální práce i pastorační péče o osoby se zdravotním postižením je harmonický rozvoj jedince jako individua při zachování jeho integrity a dosažení optimální kvality života“ (Prázdna in Martínek, 2010, s. 107). Prázdna (tamtéž) se též zamýšlí nad aspekty integrace, respektive nad tím, co ovlivňuje úspěšnost integračních snah. Zmiňována je například *subjektivní spokojenost s kvalitou života*, zdůrazněn také *vysoký stupeň sebeúcty*, který ovšem nepramení z neadekvátního hodnocení sebe sama. To vše má vliv na zdárný průběh integračních snah.

Autoři v publikaci předkládají schématické vyjádření deseti oblastí, do kterých má být nasměřováno úsilí jak sociální práce, tak i pastorační péče (ve vztahu k osobám se zdravotním postižením). Shrnu zde základní momenty, které napomáhají v úspěšnosti společných snah sociální práce a pastorační péče. Prázdna (2010, s. 107) zdůrazňuje zejména *optimistický náhled na životní situaci*, přičemž podtrhuje také *frustrační toleranci*, dále *schopnost kontrolovat své emoce*. Poukazuje na *komunikační dovednosti zahrnující trpělivost, toleranci a vlídnost*. *Zralé pojetí duchovní dimenze* je dalším důležitým faktorem, taktéž i *schopnost být přejícný druhým v oblasti vztahů*. V neposlední řadě pojmenovává *ochotu sdílet radosti i strasti s druhými*, důraz klade též na *schopnost pravdivých a přirozených postojů k sobě i druhým* a *schopnost nebrat si osobně hodnocení své osoby druhými lidmi*.

Reflexi společných cílů oborů sociální práce a (praktické či pastorační) teologie předkládá i Křišťan. V časopise *Sociální práce/Sociální práca* č. 4/2008 s názvem *Duchovní dimenze sociální práce* poukazuje na pozitiva plynoucí z propojení těchto dvou oborů. Zdůrazňuje také praktickou rovinu a prospěšnost tohoto propojení. Křišťan uvádí: „V praxi to znamená například, že pastorační práce dovede ukázat někomu smysl života v obtížné situaci třeba přes vztah k Bohu – a on s tímto uchopením své situace je schopen sociálně fungovat.“<sup>6</sup> A naopak – člověk díky intervenci sociální práce, díky zapojení do sociálních vazeb je schopen rozvinout svou spirituální dimenzi“ (Křišťan, 2008, s. 49).

Výše uvedený výčet společných cílů sociální práce a pastorační péče se odráží také v činnosti společenství Vstaň a chod', ta nespočívá pouze v organizaci a realizaci již zmíněných *duchovních obnov*, které se konají od roku 2014. Jedná se o týdenní letní duchovní obnovu (probíhá zpravidla v srpnu) a podzimní víkendovou duchovní obnovu (v listopadu).

Dalšími aktivitami společenství jsou tzv. *buňky Božího milosrdenství*. Tato setkání členů společenství probíhají v Brně, Olomouci a Ostravě – Třebovicích. Do budoucna je snaha o rozšíření setkávání i do dalších domovských měst členů společenství. Frekvence setkávání je jednou až dvakrát měsíčně. Termíny setkání jsou již dopředu stanoveny. Lokace jednotlivých buněk milosrdenství je dána podle místa bydliště, studia, příslušnosti do farnosti, místa kněžského působení atd. Společná setkávání, tedy buňky Božího milosrdenství, mají svou strukturu.

Začíná se modlitbou k Duchu Svatému, následují chvály a díky, poté přichází vzájemné sdílení toho, co kdo prožívá resp., co zažil od minulého setkání, pak rozjímání Božího Slova.

---

<sup>6</sup> Jednou z významných propagátorek konceptu sociálního fungování byla Bartlettová. Tato autorka vymezila pojem „sociální fungování“ jako „interakce, které probíhají mezi požadavky prostředí a lidmi“ (Bartlettová in Navrátil, 2001, s. 12).

Setkání se zakončuje přímluvami za konkrétní situace, které byly řečeny v rámci sdílení. Doba trvání setkání je zpravidla dvě až tři hodiny.

V souvislosti s výše uvedenou strukturou buněk Božího milosrdenství jsem uvedla přímluvnou modlitbu. Pro úplnost bych chtěla doplnit, že *služba přímluvné modlitby* přesahuje rámec setkávání na buňkách Božího milosrdenství. Jednotlivé úmysly přímluvné modlitby jsou pravidelně aktualizovány a zasílány na web, facebook, email členům společenství. Na tyto úmysly se modlí i mimo společná setkání. Modlitební opora je tedy velmi intenzivní.

Každý den se mohou členové Vstaň a choď duchovně propojit v modlitbě *Korunky Božího milosrdenství*, vždy v 15 hodin. Každý v místě, kde se právě nachází. Toto duchovní propojení v modlitbě je pro každého z nás významnou duchovní posilou. Počátky, kdy se členové společenství Vstaň a choď začali modlit tuto modlitbu, sahají do letní duchovní obnovy roku 2015, kdy na toto téma přednášela sestra Ludmila Němcová, FMA.

*Slovo na den* je dalším pomyslným mostem, který spojuje členy společenství. Jedná se o úryvek evangelia, který je každý den umístěovaný na webové a facebookový profil společenství, případně dále přeposílán na elektronickou poštu jednotlivým členům.

*Denní povzbuzení* je každodenním osobním povzbuzením členů společenství, které vzešlo z iniciativy jezdící členky společenství. Ta každý den vybírá biblický verš, žalm, úryvek. Velmi často zrcadlí či lépe řečeno odpovídá situacím, které členové společenství prožívají.

K aktivitám společenství patří také *duchovní doprovázení*, v rámci něhož je napomáháno členům společenství hledat odpovědi na důležité otázky života. Ve *Zprávě o činnosti společenství za rok 2017* je uvedeno: „V doprovázení se zabýváme například tématy:

- hledám Boží vůli – otázky v mém životě mají svou odpověď,
- učím se rozlišovat – co je mé poslání, co může být má služba pro druhé,
- smysl mého života – mé hřivny, „dávání“ a má slabost mě otevírají ke skutkům lásky,
- vztahy – zrání a odvaha žít s druhými.

Při doprovázení se učíme používat vizualizaci osobních hřiven člověka, tím se posiluje jeho sebeúcta a důvěra Bohu“ (Vstaň a choď, 2017d, s. 43).

*Podpora jezdícím i chodícím ve službě druhým* se děje skrze vzájemnou pomoc. Jak tato činnost funguje v praxi? „Jezdící tady zažívají (a trénují) služby, ke kterým se jinde stěží dostanou. Vedou ranní chvály, čtou Písmo na mši svaté, ministrují, přinášejí dary, jsou

přímluvci při přímluvné modlitbě, dávají z pokladů své duše ostatním, povzbuzují ostatní, starají se o webové stránky, na facebook dávají Slovo na den či denní povzbuzení, spoluorganizují Buňky milosrdenství, nechají si pomoci a tím dávají druhým možnost rozšířit své srdce. Mají moc proměňovat lidská srdce. Chodící většinou netuší, kolik zde mohou získat. Často přichází bez zkušeností, s malou odvahou. Služba, kterou dávají jezdícím, je samotné obohacuje, rozšiřuje srdce i ducha. Sami ale také dávají hodně ze sebe. Služba je pro ně někdy vyčerpávající, ale zároveň zjišťují, že zvládají mnohem více, než si předem mysleli, a že to může být hodně přirozené“ (Vstaň a chod', 2017d, s. 44).

*Velehrad 2016* – církevní rok 2015/2016 byl papežem Františkem prohlášen rokem Božího milosrdenství. Pout' společenství Vstaň a chod' ke Svaté bráně na Velehradě se uskutečnila 7. května. Velehradská Svatá brána byla jako jedna z mála bezbariérově přístupná. Jen zřídka se člověku upoutanému na vozík podaří absolvovat pout', kde by mohl s ostatními načerpat nových sil a milostí. Proto se členové společenství rozhodli takto učinit a realizovat pout' v jubilejním roce Božího milosrdenství právě na Velehradě. Videoreportáž z této aktivity je ke shlédnutí na uvedeném odkaze (Vstaň a chod', 2017b).

*SDM Krakow 2016* – světové dny mládeže se konaly v polském Krakově od 26. do 31. července 2016. Možnost účasti na Světových dnech mládeže, po celou dobu setkání, měli členové společenství Vstaň a chod' díky dárcům. Jim patří velký dík za finanční a modlitební podporu. Dny prožité v Krakově jsou nezapomenutelné pro každého poutníka nejen z našeho společenství. Světové dny mládeže provázelo téma Božího milosrdenství. Motto Světových dnů mládeže znělo: „Blahoslavení chudí v duchu, neboť oni dojdou milosrdenství“ (Mt 5,7). To mohli účastníci zakusit opravdu naplno. Prožili jsme velmi krásné, ale zároveň také náročné dny, plné nevšedních zážitků a Boží blízkosti, vzájemné soudržnosti a pomoci.

*Dům Božího milosrdenství* patří prozatím k vizím společenství. Vzhledem k faktu, že se stále rozrůstá, je zde myšlenka vzniku Domu Božího Milosrdenství, který by se stal „základnou“ Vstaň a chod' pro pořádání akcí během příštích let. Jednalo by se o zcela bezbariérové prostory, které by umožnily navýšení kapacity účastníků duchovních obnov. Sloužil by také pro setkávání lidí hledajících. Dům by nabízel i možnost stálého bydlení třem až čtyřem jezdícím. Vše se zatím pohybuje na úrovni plánů do budoucna.

Závěrem bych chtěla v krátkosti shrnout momenty, na které jsem se zaměřovala. V rámci 1. kapitoly a dále jsem se pokusila představit spektrum aktivit společenství Vstaň a chod', které se snaží svou činností přispět ke zvýšení míry začlenění lidí s fyzickým handicapem do farností, pomoci těmto lidem k aktivní službě v církvi, k hledání a naplnění

smyslu života s handicapem. Cílem bylo poukázat na sounáležitost „chodících“ a „jezdících“. Také jsem vymezila společné cíle sociální práce a pastorage.

Následující kapitola se bude zabývat fenoménem integrace, otázkou začleňování z pohledu odborné literatury. Zaměřím se také na to, jak je tato problematika reflektována v časopisu *Sociální práce/Sociálná práca*.



## 2 SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ

Druhá kapitola bude pojednávat o fenoménu sociálního začleňování, tj. integrace lidí s tělesným handicapem do společnosti. Cílem je představit tento pojem v kontextu oboru sociální práce.<sup>7</sup> Dále se zaměřím na definování tohoto pojmu z různých perspektiv a z pohledu legislativního prostředí. Pokusím se nahlédnout na tuto problematiku z perspektivy odborné literatury, zejména se budu věnovat tomu, jak na tuto tematiku pohlíží časopis *Sociální práce/Sociální práce*.

Definici pojmu sociální začleňování nalezneme v *zákoně o sociálních službách* (§ 3, ods. e) „sociálním začleňováním se rozumí proces, který zajišťuje, že osoby sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené dosáhnou příležitostí a možností, které jim napomáhají plně se zapojit do ekonomického, sociálního i kulturního života společnosti a žít způsobem, který je ve společnosti považován za běžný.“

Ve *Slovníku sociální práce* nacházíme pod heslem sociální soudržnost/sociální začlenění/sociální inkluze tuto definici: Jedná se o „pevné spojení jednotlivců a vrstev ve společnosti. Jeden z ideálů sociální politiky, opak sociálního vyloučení. Pojem se v současnosti objevuje i v dokumentech Evropské unie, kde je takto označována snaha vyrovnávat rozdíly v bohatství mezi jednotlivými regiony EU. Sociální soudržnost má být v Evropě dosažena podporou práce (vytvářením pracovních příležitostí, zlepšováním dostupnosti práce) a podporou vzdělávání“ (Matoušek, 2003, s. 215).

Podešva představuje pojem integrace těmito slovy. „Integrace je praktickým jevem, který se aktualizuje při styku hodnotových postojů v různých oblastech existence společnosti. Pokud integrace umožňuje soužití minorit a majorit, pak jediné východisko k tomuto soužití vede přes podávání a přijímání pravdivých informací s následnou komunikací zúčastněných skupin v procesu integrace“ (Podešva, 2007, s. 6).

Slowík ve své publikaci *Komunikace s lidmi s postižením* odkazuje na Jesenského (Jesenský in Slowík 2010), který integraci vysvětluje jako „přijatelně nízkou míru konfliktnosti vztahů osob s postižením a bez postižení“ (Slowík, 2010, s. 25). Inkluzi pak tentýž autor chápe jako „nikdy nekončící proces, díky němuž se lidé s postižením (znevýhodněním) mohou v plné míře zúčastňovat všech aktivit společnosti stejně jako lidé bez postižení“ (Slowík 2007 in Slowík 2010, s. 25).

---

<sup>7</sup> Sociální práce – společenskovední disciplína i oblast praktické činnosti, jejichž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů (chudoby, zanedbávání výchovy dětí, diskriminace určitých skupin, delikvence mládeže, nezaměstnanost aj.) Sociální práce se opírá jednak o rámec společenské solidarity, jednak o ideál naplňování individuálního lidského potenciálu (Matoušek, 2003, s. 213).

Tématem sociální integrace se tentýž autor zabývá i v knize *Člověk s handicapem v křesťanském společenství*. Slowík (2015, s. 39) tímto termínem označuje „pozitivní a úspěšný průběh procesu socializace – tedy začleňování lidského jedince do společnosti“. Autor upozorňuje, že socializace se týká všech lidí bez rozdílu. Tamtéž dodává, že existují různé stupně sociální integrace, přičemž dosažení určitého stupně závisí na *sociální aktivitě jedince*. Dalšími faktory jsou *osobní vlastnosti*, velmi záleží na *osobním rozhodnutí jedince*, ale také na *vstřícnosti a ochotě ostatních přijmout konkrétního jedince mezi sebe* (do skupiny nebo komunity). Výše uvedené aspekty mohou sloužit jako „kritéria“ úspěšnosti sociální integrace. Slowík (2015, s. 41) se také vyjadřuje k otázce církve jakožto inkluzivnímu společenství. „Skutečně inkluzivní přístup znamená větší šanci, že se odlišný nebo handicapovaný jedinec či skupina stanou integrální a přirozenou součástí určitého společenství – církve nevyjímaje.“ Dále autor připojuje tuto myšlenku: „Jenom inkluzivní církevní společenství může být rozmanité, a tím se může také stávat přitažlivým pro všechny kolem – aby každý, kdo uslyší Boží hlas, mohl vstoupit bez obav, zda sem vůbec patří. Taková církev není společenstvím složeným ze skupin „my“ a „oni“, ale jednotou všech přítomných v Ježíši Kristu“ (Slowík, 2015, s. 46). Tentýž autor se zamýšlí nad otázkou *bezbariérovosti*. Z praktického hlediska se jedná o stěžejní aspekt pro realizaci možného včlenění do společenství, pro integraci. Slowík však nemá na mysli jen architektonické bariéry. Poukazuje na bariéry osobní, komunikační, bariéry na úrovni vzájemných vztahů lidí s postižením a bez něj. Tímto je ovlivněn též přístup a porozumění obou stran. Absence osobní zkušenosti, neinformovanost společnosti o potřebách lidí s handicapem stále přetrvává. To podle autora (2015, s. 63) způsobuje, že se „stále traduje řada nepravdivých mýtů a dezinformací, které pouze prohlubují pevně zakořeněné obavy a předsudky.“

O důležitosti přijetí lidí s handicapem hovoří také papež František. Na tematiku nahlíží z pohledu církve. Vyjadřuje se přímo k otázce přijetí člověka s handicapem do společenství farnosti. Papež v rámci promluvy k nemocným a zdravotně postiženým říká: „Lidé se zdravotním postižením nesmí být v církvi diskriminováni,<sup>8</sup> nesmí být vylučováni z bohoslužby a od svatého přijímání. Kněží mají povinnost být otevřeni pro všechny, jinak mohou zavřít kostel, (...)“ (Gruberová, 2016).

---

<sup>8</sup> Diskriminace nastává tehdy, když je s člověkem s tělesným nebo jiným postižením zacházeno odlišně a nevýhodněji ve srovnání s jiným člověkem bez postižení, když má nerovnoprávné postavení a oproti jiným ztíženou dostupnost příležitostí a možností (Novosad, 2011, s. 82). Podle dokumentu *Strategie sociálního začleňování 2014–2020* je pojem diskriminace chápán jako „jakékoliv jednání nebo opomenutí, na konkrétní formě nezáleží, které znamená činění rozdílu (rozlišování), vyloučení, omezení, nebo preference, a důsledkem nebo cílem takového činění rozdílu je narušení, zrušení uznání rovnosti, nebo uplatnění nerovnosti“ (MPSV, 2014, s. 59).

Časopis *Sociální práce/Sociální práca* reflektuje tematiku sociálního začleňování mj. v čísle 4/2010. Soňa Vávrová, autorka článku *Institucionalizace jako překážka sociální inkluze osob se zdravotním postižením*, se zabývá otázkou prevence institucionalizace, kterou spatřuje v podpoře rodin a posilování přirozených sociálních sítí (u osob se zdravotním postižením). Pro definování pojmu sociální začleňování cituje v článku znění podle zákona o sociálních službách (v textu již uvedeno). Autorka dále poukazuje na fakt, že sociální inkluze úzce souvisí s pojmem sociální exkluze, tedy vyčlenění z běžné společnosti. Poznává, že dnes často používaný koncept sociálního vyloučení byl poprvé použit ve Francii v 70. letech minulého století v kontextu situace specifických skupin obyvatelstva žijících na okraji společnosti. Ve spojitosti s těmito pojmy, vysvětluje význam slova dekarcerace. „Pojmem dekarcerace bývá v sociologické literatuře označováno hromadné propouštění lidí z ústavních zařízení“ (Vávrová podle Klimeš, 2010, s. 70). Následně se autorka věnuje historickému exkurzu v kontextu osob se zdravotním postižením, konceptu Totálních institucí Ervinga Goffmana, dále pak jednotlivým typům sociálních služeb pro osoby se zdravotním postižením, zejména však zařízením sociálních služeb pobytového typu.

Různá chápání pojmu integrace předkládá ve své magisterské diplomové práci také Marcela Hornová. Autorka se například odkazuje na Jesenského, který integraci definuje jako „nikdy nekončící dynamický proces. Často se o ní mluví jako o cílovém stavu, ale nejde o stav trvalý, neboť může dojít k dezintegraci a poté je nutná opětovná ‚reintegrace‘“ (Jesenský in Hornová, 2008, s. 15).

Integrací se zabývá též disertační práce Lucie Procházkové. „Chceme-li hovořit o úplné integraci, říká autorka, pak sem musíme zahrnout i oblasti pracovní a profesní stejně jako volnočasové aktivity, sport, kulturu, rodinu či partnerský život“ (Procházková, 2009, s. 6).

Závěrem kapitoly si dovoluji sumarizovat, co bylo jejím obsahem. Ve výše uvedených odstavcích jsem se snažila vymezit různé perspektivy a náhledy na tematiku sociálního začleňování. Čerpala jsem z legislativních pramenů, konkrétně ze zákona o sociálních službách, dále pak ze Slovníku sociální práce. Zdrojem mi byly také odborné publikace, disertační a bakalářské práce. Soustředila jsem se také na to, jak je tato tematika prezentována v časopise *Sociální práce/Sociální práca*. Fenomén sociálního začleňování v kontextu osob se zdravotním postižením tvoří širokospektrou oblast zahrnující mnoho sfér života jedince, přičemž ve své bakalářské práci se zaměřuji na oblast spirituální. Na následujících stránkách své bakalářské práce se budu věnovat metodologii výzkumu.

### 3 VÝZKUMNÁ ČÁST

V rámci této kapitoly pojednávající o metodologii práce, definuji cíl bakalářské práce, výzkumnou metodu, výzkumný problém a s ním související výzkumnou otázku. V teoretické části práce jsem se věnovala křesťanskému společenství Vstaň a chod', které se snaží o zapojení lidí s tělesným postižením do života farnosti, církve, a tím i do společnosti obecně. Dále jsem se v teoretické části práce zabývala fenoménem sociálního začleňování z různých perspektiv. Nyní, ve výzkumné části, se pokusím tato dvě témata propojit a zaměřit se na empirické, zkušenostní hledisko.

Cílem práce je zjistit, jakou roli hraje společenství Vstaň a chod' při integraci člověka s postižením do společnosti a církve.

Metoda práce: Jedná se o práci kvalitativního charakteru. Respondenty budou zejména členové společenství Vstaň a chod'.

Výzkumný problém, kterým je integrace osob s tělesným postižením do společnosti a církve, se dotýká každodenního života těch, kteří chtějí být součástí církve, aktivními členy církevního společenství. Integrace člověka s postižením do církevního společenství je stále aktuálním tématem, a to především z pohledu praxe. Z tohoto důvodu považuji za důležité této tematice věnovat pozornost, a to i s ohledem na osobní zkušenost.

**Výzkumná otázka: Jakou roli hraje společenství Vstaň a chod' při integraci člověka s postižením do společnosti a církve?**

#### 3.1 Metodologie

S ohledem na téma práce a povahu zkoumaného problému jsem se rozhodla pro kvalitativní výzkumnou strategii. Podle Dismana (2002, s. 286) je cílem kvalitativního výzkumu porozumění: „Porozumění pak vyžaduje vhléd do co největšího množství dimenzí daného problému.“ Tentýž autor (2002, s. 298) dodává, že „kvalitativní metodologie se vztahuje k výzkumným procedurám, které produkují deskriptivní data: psaná nebo mluvená slova lidí a jejich pozorovatelné chování.“ Jak jsem uvedla výše, téma práce, které jsem zvolila, vychází z mé osobní zkušenosti. Tento moment popisují autoři Strauss a Corbinová v publikaci *Základy kvalitativního výzkumu*. „Vybrat si výzkumný problém cestou osobních nebo profesních zkušeností se může zdát riskantnější než výběr z návrhů nebo literatury. To

ovšem nemusí být nutně pravda. Vaše osobní zkušenost pro Vás naopak může být ještě lepším indikátorem potenciálně úspěšného výzkumného snažení“ (Strauss, Corbinová, 1999, s. 22-23).

Z hlediska tvorby výzkumu považuji za nejvhodnější techniku sběru dat tzv. zúčastněné pozorování. O této metodě sběru dat píše již zmiňovaný Disman v knize *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Tuto techniku charakterizuje jako: „Styl výzkumu, ve kterém výzkumník participuje na každodenním životě lidí, které studuje (2002, s. 305). Dále Disman (2002, s. 308) uvádí: „Termín ‚zúčastněné pozorování‘ může zavádět. Tento postup se neomezuje na pouhé pozorování, ale zahrnuje všechny techniky sběru kvalitativních informací, pokud jsou ovšem aplikovány v kontextu participace. Patří sem především

- pozorování,
- interview se zkoumanými osobami,
- interview s informátory,
- analýza osobních dokumentů, ale i
- sama participace, sebereflexe výzkumníka, jak tuto participaci prožíval.“

Pro účely mé bakalářské práce budu využívat zejména kombinaci metod pozorování, interview se zkoumanými osobami a interview s informátory.

V Hendlově publikaci *Kvalitativní výzkum* se o technice zúčastněného pozorování uvádí: „Zúčastněné (participantní) pozorování patří mezi nejdůležitější metody kvalitativního výzkumu“ (Jorgensen in Hendl, 2005, s. 193). Hendl (2005, s. 193) také poznamenává: „Zúčastněným pozorováním je možné popsat co se děje, kdo nebo co se účastní dění, kdy a kde se věci dějí, jak se objevují a proč. Tato strategie se používá v etnografickém výzkumu nebo v případových studiích, které se soustřeďují na hloubkový popis nějakého jevu. Autor dále vymezuje situace, kdy je vhodné zúčastněné pozorování použít. Jsou to následující případy:

- jev, který se bude zkoumat, je málo prozkoumaný,
- existují velké rozdíly mezi pohledy členů a nečlenů sledované skupiny,
- jev není přístupný pohledu osob mimo skupinu.“

Tato technika se dále vyznačuje tím, že pozorovatel není ve své roli pasivní, naopak, osobně se účastní dění. S jednotlivými členy skupiny se osobně zná. Sběr dat probíhá během přirozeného fungování skupiny, kdy se také utváří otázky. Výzkumník si uvědomuje, že za dění ve skupině zodpovídají její členové. Podle Hendl (2005, s. 193) lze v rámci

zúčastněného pozorování použít „všechny dostupné prostředky pro získávání dat: různé typy rozhovorů, deníky členů skupiny, audio a video nahrávky atd.“

Na tomto místě bych poznamenala, že jsem v rámci úvah o volbě metody sběru kvalitativních dat zvažovala též techniku focus group. Focus group je „výzkumný nástroj pro získávání informací ke zvolenému tématu do skupin, které se vyznačují sdílenými charakteristikami nebo zájmy. Focus group zaostruje vhléd do postojů a přesvědčení, které jsou zdrojem chování. Hodí se pro studium komplexních témat zahrnujících mnoho úrovní pocitů a zkušeností (Morgan, 2001 in Šebek, Hoffmannová, 2010, s. 32).“ Usoudila jsem však, že vzhledem k mým reálným možnostem, zejména pak k náročnosti analýzy dat, se touto cestou ubírat nebudu.

Dále v práci vymezím konkrétní postup při výběru respondentů, popíšu výzkumný soubor, charakterizují jednotlivé respondenty, uvedu jednotlivá kritéria, podle kterých budu zjišťovat odpověď na výzkumnou otázku, vymezím okruhy otázek k rozhovoru a další důležité informace vztahující se k realizaci sběru kvalitativních dat. Následně také uvedu, jak jsem postupovala při analýze získaných dat.

### **3.2 Výzkumný soubor a kritéria výběru respondentů**

Výzkumný soubor tvoří šest respondentů, přičemž platí, že všichni dotazovaní jsou členy společenství Vstaň a choď. Jedná se o dospělé osoby z řad jezdících i chodících. Pokud jde o jezdící je jejich postižení vrozené. Dalším kritériem je diverzita postižení z důvodu získání širšího spektra informací (myšleno nejen členové používající vozík – stále se však bude jednat o respondenty s tělesným postižením). Pro výběr výzkumného vzorku jsem zvolila metodu účelového výběru. Tuto metodu popisuje Disman (2002, s. 112): „Účelový výběr je založen pouze na úsudku výzkumníka o tom, co by mělo být pozorováno a o tom, co je možné pozorovat.“

### **3.3 Charakteristika respondentů**

Respondentka č. 1 (R1) je mladá žena do 30 let věku. Pochází z Moravskoslezského kraje. V současné době žije v Olomouckém kraji. Členkou společenství Vstaň a choď je od

srpna 2017. Hůře chodí a má zrakový handicap. Jejím každodenním pomocníkem je vodící pes, který jí pomáhá lépe vidět a překonávat bariéry.

Respondentka č. 2 (R2) je mladá žena do 30 let věku. Pochází z Moravskoslezského kraje. V současné době studuje v Olomouckém kraji. Členkou Vstaň a choď je od roku 2015. Jde o chodící členku společenství.

Respondentka č. 3 (R3) je mladá žena do 30 let věku. Pochází z Pardubického kraje, kde také s rodiči a sestrami žije. Členkou společenství Vstaň a choď je od srpna 2017. R3 má těžký tělesný i zrakový handicap. Pohybuje se na ortopedickém vozíku.

Respondentka č. 4 (R4) je žena nad 30 let. Pochází ze Zlínského kraje, kde také žije. Členkou Vstaň a choď je od roku 2016. R4 má postižená mluvidla, v důsledku toho hůře artikuluje. Jde o chodící členku společenství.

Respondentka č. 5 (R5) je žena starší 30 let. Pochází z Moravskoslezského kraje, kde také žije. Členkou Vstaň a choď je od roku 2014. R5 má těžký tělesný handicap, hůře artikuluje. Pohybuje se na ortopedickém vozíku.

Respondent č. 6 (R6) je katolický kněz působící v jedné ostravské farnosti. Pochází z Moravskoslezského kraje. Je také duchovním společenství Vstaň a choď a to prakticky od začátku činnosti společenství. Jde o chodícího člena společenství.

Z načtené literatury vyplývá několik kritérií, podle nichž lze identifikovat, zda dochází k sociálnímu začleňování, k integraci člověka s tělesným handicapem do církevního společenství. Jednotlivá kritéria od autorů Slowíka a Martínka mně byla inspirací při tvorbě otázek k rozhovorům. V textu práce jsou uvedena na s. 19.

### **3.4 Sběr dat**

Vzhledem ke skutečnosti, že se se všemi respondenty osobně znám, snažila jsem se o přímé setkání s nimi. V případě, kdy přímý kontakt s respondentem nebyl možný, dopředu jsem se domluvila na hovoru prostřednictvím Skype. Vždy jsem rozhovor zaznamenávala na diktafon, což bylo důležité pro následný přepis do podoby textu a další práci se získanými daty (kódování, tvorbu kategorií). Vše jsem si snažila rozvrhnout tak, abych měla na jednotlivé respondenty dostatek času a také dostatečný prostor pro analýzu získaných dat.

Během rozhovorů s jednotlivými respondenty jsem se ptala na témata reflektující otázku integrace v souvislosti se společenstvím *Vstaň a chod'*. Zdrojem témat byla jak odborná literatura (zejména autorů Slowíka a Martínka), tak i osobní zkušenost. Závěrem bude zjištění odpovědi na výzkumnou otázku, která zní: Jakou roli hraje společenství *Vstaň a chod'* při integraci člověka s postižením do společnosti a církve?

„Interpretace dat je tvořivá a velice náročná činnost. Proto bychom se měli snažit, aby technické prostředky obklopující vlastní interpretaci nám ji co nejvíce ulehčily. Zdánlivé maličkosti nám mohou odčerpát mnoho energie. Takovou maličkovitostí je chytré pojmenování kategorií“ (Disman, 2002, s. 318).

Analýzu dat provedu za pomoci okruhů týkajících se integrace v kontextu společenství *Vstaň a chod'*. Při analýze dat použiji tzv. kódování. Tento postup popisuje Disman (2002, s. 319): „Musíme se připravit na neustálé změny v kódování. Soubor kategorií se stále vyvíjí je stále úplnější, kategorie jsou postupně přesněji delimitovány (2002 s. 318). „Smyslem kódování tu je, pomoci nám nalézt určité koncepty, předměty, analytické kategorie, a ne je počítat. Jednotlivé kategorie se budou utvářet následně po uskutečnění rozhovoru. Disman (2002, s. 317) dále říká, že: „Východiskem pro vytváření kategorií jsou data a interpretace těchto dat. Jednotlivé kategorie budou vytvořeny seskupením výroků respondentů s podobnými znaky. Tyto výroky jsou v textu vyznačeny kurzívou. Z výpovědí respondentů by pak měla vyplynout odpověď na výše uvedenou výzkumnou otázku.

K výsledné podobě otázek k rozhovoru jsem dospěla na základě praktické zkušenosti. Jedná se o témata, kterými se zabývá společenství *Vstaň a chod'*. Inspirovala jsem se také poznatky z odborné literatury, zejména Slowíka a Martínka. Otázky jsem konzultovala jak s manžely Svojanovskými, tak s vedoucím práce.

- 1. Co pro Tebe znamená *Vstaň a chod'*?**
- 2. Co může pomoci k budování mostu mezi lidmi s postižením a bez postižení?**
- 3. Jaké bariéry vnímáš při integraci člověka se zdravotním postižením do společnosti → farnosti?**
- 4. Při úspěšné integraci člověka s postižením do společnosti (→ farnosti) dochází k obohacení obou stran (farníků bez i s postižením), v čem toto vzájemné obdarování spočívá?**



5. **Odráží se začleňování člověka s postižením i dále do společnosti jako celku? (Pokud je člověku s postižením umožněno začlenění do církve má to podle Tebe nějaký vliv i na osoby mimo církev?)**

### 3.5 Analýza dat

Rozhovor s respondentkou R1 se uskutečnil dne 16. 2. 2018 prostřednictvím Skype. K úvodní otázce **Co pro Tebe znamená Vstaň a chod'?** uvedla: (...) *ze začátku mi to dávalo strašně moc jakoby takovýho toho vledu, víš jako by to, já nevím prostě tak nějak to oživilo tu víru a tak nějak prostě mě to seznámilo se spoustou skvělých lidí a teď to prostě začíná jako by né úplně stagnovat, protože ti lidi mě jakoby pořád obohacujou, ale prostě vidím tam věci, které si myslím, že by se měly a mohly změnit, a tím pádem mě to jakoby trochu zbrzdilo v tom vnímání pozitivním jakoby, že už tam vidím. Né, že nevidím, vidím tam spoustu pozitivna, protože když to vezmeme jako by obecně, tak prostě nikde jinde bych nepoznala spoustu lidí (...) [R1K1 – přátelství a víra]. Respondentka k této otázce dále uvedla, že ve Vstaň a chod' stále spatřuje *bezpečný prostor pro to, abych se těm lidem, kterým to dalo, mohla jako úplně otevřít a říct prostě nejenom svůj názor, ale říct hele prožívám to takto a je to tak a tak, měla jsem pocit, že mě za to nikdo nebude soudit.* [R1K2 – důvěra]. Vyjadřuje celkově pozitivní přínos společenství pro ni samotnou, i když říká, že *na tom společenství najedou vidíš jako by nějaký mezery a tak jako by nic není dokonalý v životě a pokud nechceš jakoby zabalit tu účast na tom celém jako sebe sama jakoby úplně komplet, prostě musíš nebo měla bys to společenství přijmout i s nějakýma řekněme rezervama, které tam jsou, ale jak říkám nic není dokonalý, takže veskrze převažuje jako pozitivní dojem.* [R1K3 – pozitivní přínos]. V této souvislosti zmiňuje také, že díky společenství získala zdravější pohled na svět kolem sebe. Vnímá, že ve Vstaň a chod' je *podpora, že vždycky bude někdo jako by na řekněme na drátě, komu prostě bude záležet na tom, jak člověku je a jak to prožívá a tak. Takže určitě podpora. No a taková nevím, možná jako by, když jsem se začala vypravovat na ty různé návštěvy a tady tyhle ty různá, bych to možná pojmla jako řekněme jako seberealizaci nebo jak to nazvat.* [R1K4 – podpora, seberealizace]. Zmiňuje také, že *každý ten člověk mě nějakým způsobem posunul, ať už v pozitivním nebo v negativním. Takže jako úplně si myslím, že jiná skupina lidí by mi to nikde jinde jako neumožnila.* Ptala jsem se tedy, jestli může uvést srovnání. (...) *ono totiž, když jako jak jako společenství v uvozovkách zdravých lidí vznikne a ty se tam někde jako objevíš, ono to není úplně o tom, že budeš někde na pokraji toho společenství rozhodně ne, alespoň já to tak nemám, ale třeba bude takový jako hm, aspoň můj**

*pocit je ten, že člověk jako přijde nějakou dobu to funguje a pak začnou zjišťovat, že aha ona to jako tohle vnímá jinak, tohle vnímá jinak, tohle má úplně jinak jako jo? (...) a tohle ona nemůže a tohle nemůže, prostě vysvětlit těm lidem jakože já jsem úplně normální, tak to je trošku jako komplikovanější, protože najednou ti lidi začnou přemýšlet jaký jí to ulehčit. [R1K5 – jinakost]. Respondentka R1 vnímá ve společnosti potažmo i ve společenstvích předsudky vůči lidem s postižením. *Takže pořád tam jsou takový předsudky, ona je jiná, ať chcem nebo nechceme, ať je to křesťanský spolčo nebo není, prostě vždycky to tam bude. [R1K6 – předsudky].**

Má další otázka se týkala vnímání vzájemného porozumění mezi lidmi s postižením a bez něj. Ptala jsem se, **co by podle respondenty přispělo k „budování mostu“**. R1 uvedla *(...) pokud přijdeš do nějaký společnosti, která tě prostě bud' nezná, nebo zná nebo nemá s tebou žádnou zkušenost, že neustále těm lidem musíš něco nebo aspoň já mám zkušenost sama za sebe. Pořád musím těm lidem něco dokazovat. Ve smyslu jsem stejně dobrá jako ty, zvládnou to co ty, můžu dělat to, co ty, prostě pořád je to o tom, tak to dokaž prostě. Nikdy to není takový jo ok, tak tě beru jaký jsi prostě a dobrý. (...) Podle mě by to jako ideál byl nedokazovat vůbec nic. No ale co se pro to dá udělat? Jako v rámci společnosti? No možná nějaká jako i přesto, že si myslím, že té osvěty je jako docela dneska už dost nebo jako je jí víc než jí bylo, tak možná jako zaměřit nějakou osvětu. A připojuje, že je důležité uvědomit si svoje limity, protože podle mě není ostuda té společnosti jako takové, přiznat prostě, tak tohle nezvládnou, tohle jako nejde. [R1K7 – vlastní limity]. (...) Spíš jako by zaměřit možná tu osvětu [R1K8 – osvěta] na to jakože jak namotivovat tu společnost k tomu, aby nesnižovali hodnotu toho člověka, ale aby oni byli ten motivační prostředek, k tomu jo hele na to máš, to zvládneš, tak pojď. [R1K9 – motivující vstřícná společnost]. Dodává, že ve společnosti vůči lidem s postižením stále přetrvává potřeba *někam tě šoupnout, úplně tě někam zavřít*. Tímto mi R1 zároveň odpověděla na otázku týkající se **bariér při integraci lidí s postižením do společnosti**. Dále jsem se tedy ptala, **zda tento postoj vnímá i v rámci církve resp. společenství**. Uvedla, že nemá pocit, že by ji odsouvali na okraj farnosti. Naopak vyjádřila, že *nastal problém ze strany ani ne tak farnosti, protože farnost byla obeznámená jako by knězem, který řekl, že do kostela bude chodit vodící pes, ale nastal problém prostě ze strany mojí vlastní rodiny, kdy můj dědeček řekl ne, že do kostela pes chodit nebude, ale já říkám hele dědo, ale prostě když bych já sama svévolně do toho kostela toho psa přivedla, nikoho o tom neinformovala, že tam třeba bude pravidelně, pochopím, ale pokud mám svolení přímo od kněze (...), nemám jediný důvod do kostela toho psa nevézt. [R1K10 – problém ze strany**

rodiny]. Popsala mi reakce lidí, když přišla do kostela poprvé společně se psem. Fakt, že je pes v kostele vnímali jako projev neúcty. Připadala si hrozně. *Takže v tomhle ohledu to bylo jako hodně složité, uvedla, ale paradoxně vnímám jako by, já v podstatě ani nevím, jak to nastalo, ale hodně velký posun jednak v rámci té farnosti protože, když přijdu se psem, no tak přijdu se psem. Já jsem slíbila panu faráři, že ho nebudu tahat jakoby před oltář, že prostě k přijímání budu chodit bez psa no a jinak jako pes si lehne do lavice a spí a je všem v podstatě ukradený. [R1K11 – přijetí okolím].* *Ted' už i dědeček přišel do fáze ok, když je to jak to je a pes opravdu leží a spí, tak si ho tam vem.* V současné době již nežije v rodném městě, ptala jsem se tedy na srovnání. Sdělila mi, že se ani zde necítí být vyčleňována, vnímá ale rozdíl v tom, který kostel navštíví, velmi totiž záleží na přístupu konkrétního faráře. Zeptala jsem se **jak tento aspekt vnímá v rámci společenství Vstaň a chod'.** Řekla, že vnímá určitou výhodu, že není v tomto společenství jediná, kdo má psa, nikdo se nad tím nepozastavuje. V souvislosti se společenstvím Vstaň a chod' říká (...) *lidi tím, že sami potřebují spoustu kompenzačních pomůcek jako takových, tak oni prostě vnímají a chápou, že tohohle je pomůcka i když já jakoby nemám ráda to označení jakoby, protože je to živá bytost a tak, ale prostě z toho zákonného pohledu je to kompenzační pomůcka, a tím pádem ti lidi koukaj na to, tak jako ok ona ho potřebuje. [R1K12 – pochopení].* Její odpověď mě přivedla k otázce **Jak tedy vnímá přijetí ve Vstaň a chod' ve srovnání s jiným společenstvím? (...)** *ve Vstaň a chod' jako takovém vnímám přijetí nejenom pro sebe, ale i pro něj, což je takové jako hodně důležité, protože ten pes pokud se nebude cítit dobře mezi tím kolektivem, tak zrovna on je takový, že prostě není mi tady dobře, mohli bysme už jít, jo?(...) Takže ono to jde i na něm hodně vidět, že jako by to přijetí je tam diametrálně odlišné od těch jakoby běžných farností dejme tomu. [R1K13 – přijetí ve společenství Vstaň a chod'].*

Následující otázka se týkala **vzájemného obohacení lidí s postižením a bez postižení ve společnosti, ve farnosti za předpokladu, že je člověk s postižením úspěšně integrován. V čem toto obdarování spočívá?** R1 uvedla příklad, kdy zpočátku člověk, který jí byl blízký vnímal handicap, jako něco špatného. Dále hovořila o tom, že se postupem času *posunulo jako by vnímání toho, že handicap je špatně, protože ono samozřejmě někdo, kdo má opravdu těžký mentální handicap, prostě není schopný fungovat ve spoustě věcí, jako podle mého názoru, ať jsou to vztahy, ať je to běžný lidský fungování. Takže pochopil prostě, že pokud máš tu mentální stránku zaplat' Pán Bůh v pořádku, tak opravdu se dá zvládnout všechno a je to o tom, že se ten život dá žít opravdu normálně. [R1K14 – život se dá žít normálně].* Zmínila také, že (...) *mně jako vždycky přijde otázka, jak s tím můžeš žít prostě? A jak to jde, abys byla*

*tak spokojená, jak jsi, jo? A teďka vysvětluju těm lidem, ano, já prostě mám nějaké omezení, ale musím s ním žít (...). Takže a teď ty lidi jako, no a chtěla bys být zdravá? A strašně je pro ně šok, když jim řeknu, já bych nechtěla být zdravá. A teď začnou přemýšlet a pak přijdou, (...) já jsem o tom jako přemýšlel, protože ono to je fakt jako zvláštní a povídej mi o tom. Víš, oni sami pak přijdou jako a chtějí vědět víc, což je jako super. Takže si myslím, že určitě máme jakoby jak ty lidi obohacovat. [R1K15 – vzájemné obohacení]. Respondentka R1 ještě dodala: stejně tak jako si myslím, že já jsem schopná obohatit někoho, tak ten zdravý člověk je schopný obohatit mě, protože prostě, jako by spousta věcí prostě je o spolupráci toho zdravého s tím handicapovaným, tak aby to fungovalo. [R1K16 – spolupráce]. Respondentka zmínila nutnost spolupráce, ptala jsem se jí tedy, **jak vnímá spolupráci v rámci Vstaň a chod’**. Uvedla, že tam je to vyvážené, jako víš v tom ohledu jako myslím si, že je hodně dobře, že fungujeme na principu toho, že jsou tam jezdící i chodící, protože podle mě se tak normálně obohacujem navzájem jo, že prostě já obohatím, a nemusí to tak být, jakože jenom chodícího, ale můžeme se prostě obohatit navzájem. [R1K17 – chodící a jezdící]. Vzájemnou spolupráci popsala metaforicky: *Tam to funguje jako bumerang. To, co hodíš, to se ti vrátí.**

Má závěrečná otázka se týkala **přesahu integrace, respektive zda fakt, že je člověk s handicapem začleněný do společnosti, případně do církevního společenství se v ní nějakým způsobem odráží**. U této otázky jsme si musely vyjasnit, jak je myšlena. Na základě toho jsem ji přeformulovala do srozumitelnější podoby. Respondentka R1 svou zkušenost ilustrovala na příkladu. Uvedla, že díky jejímu handicapu se často nevěřící lidé domnívají, že když má handicap, ona musí jako by v něčem najít útěchu, takže se úplně k takovému nesmyslu jako je víra. [R1K18 – víra jako berlička]. *Ale ne vždy to tak je, samozřejmě ne vždy, ale z velké části, je to o tom, že ti lidi nabývají mylného dojmu, že je to tak proto, že potřebuju nějakou v uvozovkách berličku.* Tudíž vnímá negativní pohledy ze strany nevěřících lidí. Dodala také, že je důležité dokázat se vyrovnat se situací takovou, jaká je. *A působit tak, že jsi srovnaná s tím, co ti je, tak ani ten člověk nebude mít potřebu tě někam škatulkovat a soudit a prostě říkat si, ty jo to je chuděrka, ta se musí opřít o víru.* [R1K19 – osobní vyrovnanost].

Poslední otázka je pro mě poučením, jak velmi důležitá je jednoduchá formulace. V opačném případě, jako je tento, může dojít k nepochopení a tápání v odpovědi, což rozhodně není chyba respondentky R1.

Rozhovor s respondentkou č. 2 se uskutečnil 22. 2. 2018 prostřednictvím Skype. Respondentka č. 2 na úvodní otázku „**Co pro Tebe znamená Vstaň a chod' ?**“, odpověděla: *(...) blízkost jak lidí navzájem, tak pro mě i takový jako Boží dotyk, prostě jako Boží blízkost* [R2K1 – vzájemná blízkost, blízkost Boha] *a je to pro mě výjimečné společenství lidí, které jsem nikde jinde nezažila* [R2K2 – výjimečné společenství] *a je to pro mě taky skupina, která mi toho do života hodně dala, za kterou se vždycky ráda vracím a cokoli s nima podnikám. Dále uvádí, že jí toto společenství pomohlo jednak v náhledu na lidi se zdravotním postižením* [R2K3 – změna náhledu na OZP], *protože předtím jsem neměla úplně osobní zkušenost* [R2K4 – osobní zkušenost] *a pomohlo mi to, jakože se zbavit určitých předsudků nebo tak, vidět, že jsme v všichni úplně stejní a že jsme si v jako v tolika věcech jako podobní.* [R2K5 – zbavení se předsudků]. *A potom mi dalo spoustu nových a krásných přátelství* [R2K6 – přátelství], *potom mi pomohlo v nějakém osobním rozvoji, a i v rozhodnutí o mojí budoucí profesi.* [R2K7 – osobní rozvoj, profesní nasměrování].

Respondentka k otázce č. 2 týkající se vzájemného porozumění, kterou jsem formulovala „**Co by přispělo k budování mostu mezi lidmi s postižením a bez něj?**“, řekla *(...) důležité je, aby lidi nějak jako zažili nebo měli tu příležitost zažít lidi právě s nějakým jako viditelným postižením jako v té osobní interakci jakby, že mít s nima tu zkušenost* [R2K8 – důležitost osobní interakce], *že to potom jako přináší asi to největší jako největší odbourání (bariér)* [R2K9 – odbourání bariér] *jako, že no, že ty praktické věci, no že to člověk může zažít* [R2K10 – praktická zkušenost] *a víc mě k to mu asi jako úplně nenapadá. Taková byla i ta moje zkušenost, že jsem potřebovala to jako zažít. Připojila také, že ke vzájemné spolupráci lidí s a bez postižení je potřebná otevřenost novým věcem.* [R2K11 – otevřenost]. *Potom je to určitá dávka odvahy obou dvou stran* [R2K12 – odvaha] *a nějaká taková jako přirozená lidskost asi.* [R2K13 – lidskost]. *No jo přistupovat k druhému s nějakou úctou.* [R2K14 – úcta].

K otázce týkající se **vzájemného obohacování lidí s a bez postižení** se R2 zmínila o aktivitě farníků v jisté farnosti na Ostravsku, kde funguje iniciativa farníků, kteří doprovázejí vozíčkářku K. na mši svatou. Aby tato iniciativa fungovala pravidelně, je vytvořen rozpis, kde je možno se zapsat a umožnit jí takto účast na mši. Vliv iniciativy popisuje R2 takto *lidi (se) jako strašně stmelili a dali dohromady, když se jako rozhodli K. umožnit jezdit jako k nim jako na mši a udělili si pro ni ten rozpis a tak, to se mi vždycky hrozně líbí.* [R2K15 – integrace do farnosti]. Připojuje také svou vlastní zkušenost *(...) ve farnosti máme J. a je vlastně v mojem věku, takže tam máme to společenství jako těch*

*mladých, do kterého prostě automaticky patří i J. a nikdo neřeší jako že, když jdeme společně domů, jestli jako jde taky nebo nejde, jako že se to bere prostě automaticky. Nebo že když si jdeme společně prostě sednout na nějakou akci nebo něco, tak prostě je vždycky s náma a myslím si, že je to určitě obohacení. [R2K16 – vzájemné obohacení]. A třeba vidím to i právě jako na těch klukách, že tím, že na to byli zvyklí od malička, že prostě ten J. je s náma, tak právě ani těma předsudkama nějak jako moc netrpí, třeba jako k takovým lidem, že jsou prostě na to zvyklí od malička.*

K poslední otázce **zda fakt, že je člověk s handicapem začleněný do společnosti, případně do církevního společenství se v ní nějakým způsobem odráží**, uvedla respondentka č. 2, že vnímá, že lidé s postižením mohou být pro společnost velkou motivací (...) *oni si jako říknou jo to jsou jako prostě ti lidé s tím postižením chudáčci bobíšci [R2K17 – zbavení se předsudků], ale jako najednou prostě vidí, že jak přistupují k tomu životu, tak to pro ně může být jako docela třeba někdy i překvapením a myslím si, že je to potom pro ně inspirací prostě taková lidi, takže to si myslím, že je o té inspiraci. Potom si myslím, že ti jakože dochází ke stmelování v té společnosti a taky k uvědomování si právě jako by toho, že jsme jako lidi, a že se potom jako k sobě mají tendenci lidi chovat, tak jako mileji a příjemněji. [R2K18 – stmelování] (...) Jakože potom jako více ke všem vnímaví. [R2K19 – důsledky integrace, větší vnímavost].*

Rozhovor s respondentkou R3 se uskutečnil 23. 2. 2018 prostřednictvím Skype. Na mou první otázku „**Co pro Tebe znamená Vstaň a chod’?**“ odpověděla, že je pro ni *opravdu důležité společenství [R3K1 – opravdu důležité společenství], které, jak dodává, hrozně dlouho hledala. Během rozhovoru mi popisovala svou zkušenost se společenstvími zdravých lidí bez postižení, které však nereflektovalo potřeby člověka s handicapem, anebo naopak společenství určené pro lidi s kombinovaným postižením. Říkala si snad musí existovat něco mezi prostě, nějaké aby tam bylo nějaké duchovní naplnění velké a přitom všechno pro handicapované, tak jsem viděla jsem ty fotky a říkám si, jestli ono třeba Vstaň a chod’ má facebook. Vyhledala jsem vás tam jako skupinu a tak jsem si říkala Pane Bože to bylo rychlý, děkuju ti, jsi borec takovej. Tak já se tady k nim přidám na jeden klik a budu s dalším společenstvím a já jsem o tomto samozřejmě není, tak mi bylo řečeno, že jste na facebooku uzavřená facebooková skupina a ten, kdo chce tam být, tak musí absolvovat aspoň jednu akci pořádanou společenstvím Vstaň a chod’.* [R3K2 – touha po začlenění]. Dále R3 dodává (...) *jsem psychicky v pohodě, že jo, ale přitom v některých věcech už jsem nestačila těm chod’ákům, málokdo má takovou trpělivost mě poslouchat. Většinou k mému řečovému*

*handicapu málokdo chápe, jak se ke mně chovat a najednou jsem prostě tohle všechno úžasný našla ve Vstaň a chod' [R3K3 – přijímající společenství] (...) ve Vstaň a chod' je super, že tam je fakt obrovská jako by duchovní úroveň, nebo duchovní hloubka, a přitom je to uzpůsobené nám s handicapem. Ve Vstaň a chod' jsem poznala sama sebe hodně, taky hodně to, že se můžu někde realizovat, že mám prostor se zapojovat do liturgie, že je jedno, že hůř mluvím, ale mám prostor to přečíst, mám prostor vést ranní chvály. Myslím, že vedoucí společenství Svojanovští jsou jakoby prostě super, že to dokázali všechno skloubit takhle úžasně dohromady, jakože obrovskou duchovní hloubku, a přitom jako prostě uzpůsobení, ale přitom, že jsme prostě mentálně na úrovni, a to pro mě taky hodně znamená. (...) [R3K4 – reflexe potřeb]. Mluvila také o atmosféře ve společenství, řekla Úplně je tam cítit rodinná atmosféra [R3K5 – rodinná atmosféra], a když je někde rodinná atmosféra, tak tam pak přestaneš mít strach a otevřeš sama sebe druhým i Bohu. Jako další pozitivum uvedla, že (...) rozhoduješ sama za sebe (...). Navazuješ vztahy ve společenství, ale přitom všechno je uzpůsobené tvému handicapu, takže se tam cítím se tam fakt jako doma (...). R3 uvádí svou dřívější zkušenost, kdy se cítila sama, že ti chod'áci mě občas v lečcems nechápou (...), že mentálně handicapovaná nejsem. To pak už člověka ubíjí [R3K6 – méněcennost, předsudky] (...).*

Má další otázka se týkala vzájemného porozumění osob s postižením a bez postižení. Formulovala jsem ji následovně „**Co by přispělo k budování mostu mezi lidmi s postižením a bez něj?**“ *Aby si zdraví vyzkoušeli, jaké je to být něčím limitovaný. No a je to dobře říkat teoreticky, ale ti lidi se mi zdá, že to pak dobře pochopěj v praxi, tak by nebylo špatné udělat nějaký jakoby den pro chodící a vozíčkáře nebo chodící a handicapované, [R3K7 – praktická zkušenost] (...). Myslím, že to chce nebát se mluvit o tom a třeba i psát, když máte tu možnost. [R3K8 – sdílení zkušenosti]. (Respondentka R3 již takovou možnost sdílet se se svou zkušeností měla, napsala například do Katolického týdeníku atp.) V souvislosti s tím mi sdělila, že například v její farnosti (...) chybí odvaha, jako zeptat se oslovit a mít trpělivost povídat si, že je pár takových lidí, kteří se zastaví a povídáme, no ale samozřejmost to není, ale myslím, ale že mě vnímají ve farnosti docela i dobře (...) Dále zmínila také bariéry architektonické (...) ve farnosti by mohli udělat lepší bezbariérový nájezd do hlavního kostela, protože tam máme 3 velké schody a jediná možnost, co můžeš udělat je zavolat si tam každý den předem, aby ti vyndali takové velké dřevěné nájezdy, tím teda pak vyjedeš ty schody a pak to zase uklidí. No ale myslím, že by neuškodilo udělat nějaké lepší řešení, rampy nebo z něčeho, protože nevím, co by dělal sám vozíčkář. [R3K9 – architektonické bariéry] (...) spouště lidem nedochází, že mě tam mají a že by se daly některé věci upravit. Přístupná*

zповědnice je jenom jedna ze 4 možných kostelů, které tady máme, takže ve finále jezdí většinou kněží k nám domů mě zpovídat. [R3K10 – potřeba úprav]. Tak bych to asi zakončila tím, že hodně vděčím ségrám a rodině, že mě vnímají ve farnosti docela jako dobře. [R3K11 – vděčnost rodině] (...) ve spoustě věcech nemáme tady uzpůsobené podmínky pro vozičkáře. Jsme takoví průkopníci toho všeho. [R3K12 – nedostatečně uzpůsobené podmínky]. R3 mi zároveň zodpověděla otázku týkající se **odbourávání barier**, přesunuly jsme se tedy k další otázce.

K následující otázce pojednávající o **vzájemném obohacení lidí s a bez postižení** R3 řekla svou zkušenost s dobrovolnictvím v pohraničí. [R3K13 – dobrovolnictví]. K dobrovolnické činnosti se dostala díky jistému katolickému hnutí. Na této akci je, jak sama říká, *jediný vozičkář se 150 chodícíma, ale tam mě berou hodně dobře, tam jako poznali za těch 8 let co tam jezdím dost dobře jaká jsem (...)*. K dobrovolnické aktivitě dodává (...) *poznám spoustu lidí, kterým je jedno (že jsem na vozíku), tím, že se mnou měli být dopoledne na určité práci, tak jako by poznali hodně, co to obnáší mi pomáhat, jak prostě není jednoduchý není jednoduché mě nandat třeba i pracovní rukavice nebo si zvyknou na pracovní kolektivy*. [R3K14 – předání zkušeností]. *Ale pak máš asi dost dobrý pocit z toho, že oni ti říkají ty jo to je teda fakt dobrý, já jsem se něco nového naučil, ty jo děkuju ti, vidíš, to jsem já ani nevěděl, tak už to budu příště vědět (...)*. [R3K15 – obohacení druhých]. R3 ještě připojuje (...) *dáváš poznat, že handicapovaní lidé nejsou chudáčci a můžou spoustu věcí a stačí brát život jenom jako dar s kapkou humoru a dá se si ho užívat a není to, že člověk na vozíku akorát tím trpí a skrze to utrpení můžeš posílat oběti nahoru a tak, že to je takové jakoby hodně příležitost dávat těm chodákům poznat, jaký jsme my vozičkáři a jaké, co to obnáší život na vozíku a jak je potřeba nám pomáhat a jak můžem pomáhat si navzájem*. [R3K16 – boření předsudků]. Lidé, kteří vozík nepotřebují, se dozvídají praktické informace. R3 uvedla příklad *ty jsi mluvila, že pro tebe že je lepší, abych se snížil na tvoji výšku, tak já si vezmu židli, (...)* R3 říká, *že lidé jsou pozornější to určitě, změna velká byla myslím, že mi to hodně dalo. A prostě hodně to neznali a poznávali mě prostě, jaká jsem (...)*. Tato odpověď velmi souvisí s poslední otázkou, kterou uvádím níže. Následně připojuje v souvislosti se vzájemným obohacováním lidí s postižením a bez něj další zkušenost (...) *ten pravý význam obohacování jsem poznala nejvíce ve Vstaň a chod'. (...) prostě mezi náma rozdíl nedělají (...) proč bysme měli být něco jiného než „jezdící“, když máme jen ty kola navíc. A líbí se mi hodně, že jako na to dávají velký důraz, že když máme k sobě asistenty, tak to není takové, že asistent je něco víc, protože se stará o toho vozičkáře nebo takové ty fráze, že asistent pečuje*



*o nemocného. [R3K17 – rovný přístup]. R3 uvádí příklad, kdy se na duchovní obnově sdělovalo, kdo bude mít jakého asistenta navzájem si budou pomáhat X se Y, a to myslím, že celé o tom je, že navzájem si pomáháme. [R3K18 – vzájemná pomoc].*

K závěrečné otázce, **zda fakt, že je člověk s handicapem začleněn do společnosti, případně do církevního společenství se v ní nějakým způsobem odráží**, R3 doplňuje také opačný pohled, tedy, jak se ona sama „učí“ od lidí bez handicapu, konkrétně svých sester. *Abych mohla být co nejvíc taková jako ostatní, aby bylo pro ty chodící snazší se mnou navázat komunikaci, abych se třeba nebála mluvit a když už mluvím, abych se vyjadřovala prostě rychle jasně výstižně, že mi dávají takové dobré přátelské lekce pro ten život (...). [R3K19 – zdokonalení se v komunikaci].*

Rozhovor s respondentkou R4 se uskutečnil 27. 2. 2018. Setkaly jsme se osobně. Na mou první otázku „**Co pro Tebe znamená Vstaň a chod’?**“ odpověděla, že z jejího pohledu je to *super společenství, super parta*, připojuje také, že je dobré, že se o tuto problematiku někdo začal zajímat, protože *Vstaň a chod’ je něco, co opravdu chybí jakoby chybí v té církvi, takže je dobré, že něco takového existuje. [R4K1 – důležitost společenství].* Následně mluvila o své zkušenosti. Jakožto osoba s handicapem vnímá ze strany společnosti existenci předsudků vůči této skupině osob i vzhledem k ní samotné. *Myslím si, že je to o kompromisech a o předsudcích [R4K2 – kompromisy a předsudky] jako, že když si myslím o tom člověku, o těch lidech. Ptala jsem se, zda předsudky spatřuje také ve farnosti. V souvislosti s tím řekla, (...) Je pravda, že když jsem byla menší, tak jsem byla jako by na okraji společnosti na okraji farnosti a tak, ale vzhledem k tomu, že mám dobrou farnost, že mám dobré společenství. Tak musím uznat, že ze začátku tam byly asi předsudky a tak, ale já, když jsem tam vyrůstala, tak je to jakoby automatické, už to беру jakoby automaticky, že tam prostě patřím a že tam prostě jsem. Jo je to taková automatika.*

Má další otázka byla nasměrována k tomu „**Co by přispělo k budování mostu mezi lidmi s postižením a bez něj?**“ R4 poukázala opět na předsudky, které je třeba odbourávat. *(...) je to o tom kompromisu, tak člověk musí ustoupit v něčem jakoby představy o tom člověku. [R4K3 – zbavování se předsudků]. Třeba já, když potkám člověka na vozíku, tak si povím, ano je to člověk na vozíčku, ale ne já nemám ty nějaké představy prostě něco, ale prostě potom až toho člověka poznám, tak si třeba udělám obrázek o něm nebo co, ale a není to o tom, že bych si nechala nějaké představy nebo iluze, že je ano on je na vozíku o má úplně jako by o ničem život, ale možná je to naopak, tak jako jestliže je na vozíku, tak má možná*

*zajímavější život než ten, který chodí nebo nemá to postižení. R4 dodává, že je dobré vystoupit ze sebe a jakoby nemyslet na to, co si o mně pomyslí to okolí, co okolí, když já se budu bavit s tím vozíčkářem. [R4K4 – nehodnotící postoj] (...) je třeba se ho optat, jestli nepotřebuje pomoc [R4K5 – nabídka pomoci], jestli třeba tu pomoc přijme nebo ne, to už je jakoby jeho věc.*

K otázce týkající se **odbourávání bariér** [R4K6 – nadhled], se R4 vyjádřila již dříve, když mluvila o nutnosti vyjít ze sebe bez ohledu na to, co si pomyslí okolí.

Následně jsem se R4 ptala, na její názor týkající se **vzájemného obohacení lidí s a bez postižení**. (...) *každý člověk má nějaký handicap, každý někdo ho má viditelný někdo neviditelný a pak je to o tom, že se to prostě kompenzuje, [R4K7 – vzájemné obohacení] že my se můžeme vzájemně doplňovat. Respondentka doplňuje tento moment o zkušenost ve společenství Vstaň a chod'. (...) jezdící, (...) mají jakoby schopnost obohatit toho chodícího možná ještě víc, než, že ten chodící pečuje o toho jezdícího. Dále dodává (...) třeba my nemusíme dělat velké věci a tak, ale je to o těch maličkostech. (...). A tolikrát ty problémy, které řeší on (chodící), tak řeší aj ten vozíčkář třeba.*

Má poslední otázka se týkala toho, zda fakt, že je **člověk s handicapem začleněný do společnosti, případně do církevního společenství se v ní nějakým způsobem odráží**. *Myslím si, že má, že to třeba jako by možná, že je ten svět potom trochu krásnější. [R4K8 – krásnější svět]. Ten svět kolem nás, jo. Jako by třeba lidí by si mohli uvědomit, že zdraví je dar a spousta lidí jakoby úplně to bere automaticky, aby měli zdraví jiné priority. R4 vztáhla otázku následně i ke společenství Vstaň a chod'. (...) je tam ještě kopa práce, jo to je jakoby je to úplně na samém začátku (...) není taková osvěta..., ale myslím si, že pomálu ale jistě, farnost k tomu možná někdy dospěje (...) že všichni si budou navzájem pomáhat a být si oporou. [R4K9 – osvěta ve farnosti]. R4 doplnila, že vnímá, určitý nedostatek ve spolupráci, sama k tomu říká toto *propojení – církve s handicapovanými lidmi, v tom jsou ještě mezery. Podotýkám, že právě k větší osvětě se společenství Vstaň a chod' snaží přispět. Nebude to ani za půl roku, za rok, ale možná za dvacet, za třicet let. Ještě dlouhá doba, sděluje mi svůj pohled respondentka č. 4.**

Rozhovor s respondentkou R5 se uskutečnil 28. 2. 2018. Šlo o osobní setkání. Respondentka č. 5 k úvodní otázce „**Co pro Tebe znamená Vstaň a chod'?**“, připodobnila společenství k rodině. Přesněji řekla, že společenství pro ni je jako *obrovská rodina, která mi otvírá nový svět*, poznamenala R5. [R5K1– obrovská rodina].

Dále jsem se ptala na její názor na to „**Co může pomoci k budování mostu mezi lidmi s postižením a bez postižení?**“ Uvedla vlastní zkušenost. *Konkrétně mi hodně pomáhá tahleta farnost, která pro mě chodí každou neděli a vodí mě na mši a je to hrozně supr.* Zeptala jsem se tedy na bližší informace ohledně spolupráce farnosti. Trvá už přibližně tři roky. Nejdůležitější pro navázání vzájemné spolupráce jsou vlastnosti *ochota, odvaha a empatie. Asi nejvíc ochota.* [R5K2 – ochota]. [R5K3 – odvaha]. [R5K4 – empatie].

R5 dodává, že největší **bariérou** je pro ni nedostatek lidí, kteří by jí pomohli. Aktivita ze strany farníků funguje, obtížnější je zajištění pomoci mimo farnost, na jiné akce. *Asi lidi mi chyběli, ale to mi chybí i teď. Oni mě vodí jenom na mši v neděli.* [R5K5 – pomoc jen v rámci farnosti]. *Na nějaké jiné akce vždycky oslovuju někoho jiného.*

Na následující otázku týkající se **vzájemného obohacení lidí s postižením a bez postižení** R5 odpověděla *Já si o sobě myslím, že nikoho neobohacuju, ale jak je vidět, tak obohacuju ty lidi, kteří mě vozí, tak jsou úplně ze mě hotový, no.* [R5K6 – nečekané obohacení].

Poslední otázka se týkala vlivu integrace člověka s postižením na společnost, případně farnost. Zajímala jsem se o názor R5 na to, zda **ovlivňuje integrace člověka s postižením nějakým způsobem společnost jako takovou nebo církev, církevní společenství, kde je člověk začleněný?** Respondentka popsala, že vnímá pozitivní dopad ve smyslu, že *vždycky jak přijdu, tak ty lidičky se jakoby rozzáří.* [R5K7 – pozitivní dopad začlenění]. Dokáže předávat dobrou náladu a radost druhým lidem. Připojuje také zkušenost z víkendové duchovní obnovy ve farnosti. *(...) to bylo aj s jídlem a všichni si to platili a já jsem nějak to chtěla taky zaplatit, ale dvě osůbky mi řekly, že to jídlo mám od nich zaplacené, takže vlastně jsem tam byla de facto zadarmo na té obnově,* uzavírá rozhovor R5. [R5K8 – větší míra nezištnosti].

Rozhovor s respondentem R6 se uskutečnil 28. 2. 2018 formou osobního setkání. K úvodní otázce „**Co pro Tebe znamená Vstaň a chod’?**“ řekl: *věc, která dává člověku velký smysl.* [R6K1 – smysluplnost]. Další význam spatřoval v tom, že *je to velká příležitost pro obě strany, ať už lidi s handicapem nebo bez handicapu. Jednak uvědomit si, že každý máme nějaký svůj handicap, že to se netýká jenom lidí s tělesným handicapem, ale obecně jakéhokoliv člověka.* [R6K2 – příležitost uvědomit si]. Podle R6 nabízí Vstaň a chod’ *příležitost rozcitlivět svoje srdce a trochu se přiklonit i k většímu konání milosrdenství.* [R6K3 – příležitost rozcitlivět]. *To, co se člověk naučí na Vstaň a chod’, může pak aplikovat i pro jiné*

*sociální skupiny a potom je to i taková určitá pro mě osobně je to i pomoc lidem, kteří se můžou ocitnout nechtěně na okraji církve nebo farnosti (...). [R6K4 – příležitost začlenit se].*

Otázku „**Co může pomoci k budování mostu mezi lidmi s postižením a bez postižení**“ odpověděl R6 nejprve v kontextu lidí bez postižení (...) *pro lidi bez postižení je důležitá znalost té problematiky lidí s postižením, protože neví, co si o tom mají myslet. Neví, jak mají přistupovat k člověku, který žije nějaké postižení. Takže určitě taková osvěta. (...)* [R6K5 – osvěta]. Dále je podle R6 důležitá *osobní zkušenost, takže to znamená nejlépe skrze nějakého jiného člověka, který už má zkušenost s doprovázením, tak nějak pomůže tom člověku se zapojit a překonat nějaký určitý strach nebo obavu nebo pocit méněcennosti, já na to nemám.* [R6K6 – osobní zkušenost] (...). R6 dodává, že díky tomu, že člověk roste ve víře a roste jeho duchovní život, tak tím může dát větší důraz na pomoc nebo samaritánství, a tuhle stránku v sobě rozvíjet. Následně se R6 zabýval tím, co je důležité v souvislosti s lidmi s postižením. *Tam si myslím, že je důležité umět si o věci říkat, nebát se. To znamená zapojit ty lidi, kteří postižení nemají.* [R6K7 – nebát se]. (...), *aby se do toho života nebáli zapojit, takže taková komunikace s nimi a teď i taková odvážná komunikace třeba oslovit někoho nového, jo? (...) a proto je dobré mít takové spojovatele, to znamená lidi, kteří umí jednat s člověkem s postižením už bez obav, mají tu osobní zkušenost a zároveň má nějaké kamarády, přátele, lidi, které pozve do hovoru nebo pozve do téhle služby, takže takoví jako propojovatelé.* [R6K8 – spojovatelé].

Má následující otázka se týkala **bariér v integraci lidí s postižením**. R6 vnímá, že nejvýraznější bariérou je *neochota a lhostejnost* [R6K9 – neochota a lhostejnost] *to je prostě a nevím, jestli s tím něco uděláme, protože je to na vůli a svobodě každého člověka. No a potom si myslím, že jsou bariéry, které třeba vzniknou časem.* Zmínil velmi zajímavé momenty, šlo o těžkosti viděné z perspektivy doprovázejících osob směrem k člověku na vozíku. [R6K10 – těžkosti doprovázejících]. *Lidé někdy neví, jak s K. komunikovat, to znamená problém řeči.* [R6K11 – komunikace]. Dále se jedná o určitý *tlak, který člověk v sobě má, kdy vnímá nikdo teďkom pro ni nepojede. Já musím. Potom je třeba taková určitá bariéra, že je potřeba, aby někdo ve farnosti tuhle činnost koordinoval.* [R6K12 – koordinace]. Bariérou může být také určitý *pocit, že K. má třeba radši jiné lidi než zrovna toho člověka, který ji vozí. Je to subjektivní dojem toho člověka, že po odstupu se třeba ukáže, že to není pravda, ale ten člověk s tím sám musí bojovat: tak já ji vezu, ale ona přitom radši vidí někoho jiného.* Dalším postřehem je, že doprovázení *otvírá různé nedořešené životní věci, například když byl člověk v mládí dětství odmítaný, tak najednou je pro něho těžší nastavit*

*hranice a sám odmítnout: [R6K13 – otevírání ran z minulosti] ne dneska pro tebe nemůžu přijet. Najednou se to otvírá tyhle ty věci. Dále R6 poukazuje na strach z toho, aby ten jezdicí se příliš neřivil, aby nepřilnul, nezdravě (...). To může vyústit ve vznik závislosti na konkrétním člověku. Mezi postřehy doprovázejících se objevuje též pocit, že si s doprovázenou vstupují vzájemně do svých trhlin, prázdnot, zranění. Takové zraňování se navzájem nevědomky a nechtěně. Pak jsou problém určité závazky, které ten člověk má: [R6K14 – závazky] rodina nebo objeví se zdravotní problémy a najednou je to těžkost jako pokračovat v doprovázení. R6 také zdůrazňuje fakt, že se nezapisují na doprovázení žádní mladí. Dalším důležitým aspektem, na který R6 poukázal je, že prostě lidi ve farnosti více zdraví toho jezdicího než toho doprovázejícího, že ten doprovázející si připadá najednou jako by byl vzduch. Ale když ten člověk to prostě dobře zpracuje, tak se mu stalo, že od té doby si řekl, tak a budu si všímat všech, ne jenom těch určitých, ale že si začnu všímat všech. R6 upozorňuje na dva extrémy (...) Jeden extrém je, že ten handicap vytváří to, že člověk je izolovaný od ostatních a druhý extrém je, že ten handicap vytváří to, že na toho člověka se upne příliš pozornosti a ten doprovázející si najednou připadá v uvozovkách jako páté kolo u vozu. [R6K15 – izolace × upírání pozornosti]. Jako stroj na odvezu, přivezu, zavezu, přivezu, odvezu. (...) takový služebníček. (...) Tohle vnímáme jako bariéru jo při té integraci člověka s postižením. Podle R6 je zde významným faktorem psychika člověka a také různá zranění, která si nese životem. Také může nastat situace, kdy člověk s handicapem v doprovázejícím vyvolá nedořešené věci z minulosti. Něco člověku připomíná, něco v něm provokuje a musí se s tím vyrovnat. Proto někdy jako schválně toho člověka s handicapem nekontaktuje, poznamenává R6. V souvislosti s výše zmíněným doprovázením jsem se zeptala na bližší informace. Respondent mi sdělil, že se jedná o dobrovolnický pilotní projekt v rámci farnosti, kdy pro naši jezdicí (...), se ona sama nedostane do kostela, a tak je tady iniciativa farníků, kteří jí vezou a přivážejí na neděli a když je farní kavárna zůstanou i v rámci farní kavárny, aby vytvářela i nějaké vztahy mezi farníkama a tak dále a tak. Takže je to otázka nějaké nedělní mše svaté plus nějaké povídání po mši řekněme. Podle slov R6 trvá tato aktivita už tři roky. Ze začátku to bylo tak jako živelné, ale postupně tomu dáváme nějakou formu, právě protože ta koordinace nebyla příliš dobrá. V současné době vykonává funkci koordinátorky jiná farnice, poznamenal respondent. [R6K16 – pilotní projekt]. Následně mi R6 popsal náplň práce koordinátorky. Ta zodpovídá za vytištění seznamu s daty nedělí, významných svátků a pořádání farní kavárny, která se koná jednou měsíčně. Seznam s těmito informacemi umístí vzadu do kostela, aby se farníci mohli podle svých časových možností zapsat k doprovázení. [R6K17 – úkoly koordinátorky]. Otec pak vyhlásí, že je možné se k doprovázení zapisovat.*

Koordinátorka pak seznam se zapsanými doprovody ofotí a dá na facebook, uvedl R6. Dále jsem s respondentem mluvila o tom, jaké jsou v rámci tohoto projektu vize do budoucna. Řekl mi, že zodpovědnost je v první řadě na knězi farnosti, aby umožnil člověku na vozíku návštěvu kostela, a to zejména v neděli a ve velké svátky ovšem ne za každou cenu, protože *je to podobné jako s jinými nemocnými, takže když člověk jako nejde, když se třeba nenajde někdo, tak ten člověk nemá hřích. Jo, že prostě vlastně není vázaný nedělní povinností, když nemá šanci se do toho kostela sám dostat. Takže není to tak, že by se museli všichni jako postavit na hlavu. To je argument proti tomu, že člověk je tlačěn, nikdo není napsán, musím se já napsat, aby vlastně K. neupadla do těžkého hříchu, tak tak to není. Takže v první řadě zodpovědnost farnosti v první řadě kněze.* Dále hovořil o snaze více zaktivizovat K., *ať si zkusí sama oslovovat nové lidi. Pak to ještě ona neví, takže pššš. Zaktivizovat ji, ať jezdí elektrickým vozíkem.* To umožní angažovat se v doprovázení i těm, kteří z různých důvodů nemohou fyzicky. Rozšíří se tak okruh těch, kteří budou moci doprovázet i na těhotné ženy nebo na ty, kteří nemají auto, či jiné zdravotní omezení, poznamenal R6. *Třetí věc je vytvářet most, a to už jsme o tom mluvili, to znamená vtahovat lidi na farní akce, vtahovat mládež do té služby milosrdenství. Říct pojd', pojd' se s ní pobavit chvilku a takové věci. Čtvrtá věc umožnit mluvit se všemi, ale je jasné, že člověku je někdo víc blízký a někdo méně. Takže ten člověk má právo si i říct, jakože s tímhle člověkem nerada jezdím.* [R6K18 – umět si říci o pomoc]. *Je to jako těžké. (...) svoboda vztahu je důležitá a náročná.* [R6K19 – svoboda]. Úkolem jezdící farnice pak je *nastavit si dobře hranice a nebát se nastavit hranice a nebát se toho, že ty moje hranice toho druhého rozzlobí. To je to. No a potom jako důležitá věc je mít jasná pravidla, takže je jasné, kdo ji někam přiveze, tak ji zase odveze a když člověk ví, že třeba nemůže s ní být na nějaké akci, tak ji tam doveze a je domluvený s někým, kdo se bude starat a pak někdo, kdo odveze. Takže je to té domluvě, protože když ta domluva není, tak vznikají trapné situace a potom se těm lidem do té služby milosrdenství prostě nechce.* [R6K20 – nastavení hranic].

Po této velmi zajímavé a podnětné vsuvce jsme se přesunuli ke čtvrté otázce pojednávající o **vzájemném obohacení lidí s postižením a bez něj**. R6 uvedl několik momentů z perspektivy doprovázejících. Základem podle něj je *udělat pozitivní zkušenost a tu si uchovat, a to pak naláká i ty nové lidi, když člověk svědčí o té pozitivní zkušenosti (...).* *Můžeme se spoustu věcí společně naučit. A potřebuje pocit užitečnosti a já chci k tomu přispět k tomuto pocitu a naplnění ve farnosti. Mám dobrý pocit z této služby. Další takový jako poznatek. Doprovázení je odpočinek je to změna činnosti, kterou člověk má a dělá jinak v práci. Je dobré, když rychle vzniká přátelství, a to vzniklo velice rychle. Ze začátku to byl*

*odpočinek až do té doby, než to začala být zátěž, pak to začala být služba. Je fajn, když je spojeno s nějakým i neformálním setkáním. (...) nejde jenom o doprovázení, ale pak třeba přišla domů na oběd. [R6K21 – pozitivní zkušenost]. (...) už stala normální součástí života farnosti, tříkrálové sbírky. Prostě už jí v té farnosti všichni berou normálně, což je úplně super, protože v předcházející farnosti tomu tak nebylo. To byly nějaké předsudky, odsuzování (...). Další takový jako poznatek je i vzájemné svěřování se. Po mši chodí do cukrárny a tam se nějak svěřují s těmi společnými těžkostmi. Nesení společných těžkostí, taky hezké že? Je fajn pro K., když je to spojeno i s nějakou společenskou akcí, jo? Místo, kde člověk právě si může pokecat. K. má ráda ztřeštěnosti. Moc pomohla příprava na biřmování. To je jakoby příležitost dalšího k včlenění se do farnosti, že člověk se stává intenzivně. Intenzivně musel dojíždět na tu přípravu, a tím ho všichni začali potom brát úplně normálně toho jezdicího. [R6K22 – konkrétní aktivity začlenění].*

Závěrečná otázka se týkala **vlivu integrace na společnost, církevní společenství**. R6 odpověděl, že *integrace do farnosti, respektive do církve, tak může sloužit jako nějaké cvičební pole pro člověka, kdy, když ty věci člověk jezdicí se naučí říkat, vysvětlovat, sám si zažádat o pomoc, tak mu to moc může pomoci se integrovat i do jiných oblastí života. Jsem moc rád, že jsem v té službě, ať Pán žehná*, uzavřel rozhovor R6. [R6K23 – nácvik sociálních dovedností].

### 3.6 Výsledky výzkumu

Z výpovědí respondentů vyplynulo několik společných momentů. Respondenti se v otázce č. 1 shodli, že je pro ně společenství **Vstaň a choď** místem **přátelství** (R1, R2), a také obrovskou **rodinou** (R5) či slovy R3 – je zde rodinná atmosféra. Pro naplnění cíle práce je velmi důležitá výpověď respondentky (R3), která říká, že má prostor zapojovat se do dění i přes handicap. R4 sděluje, že je dobře, že se někdo o tuto problematiku zajímá a že **něco jako Vstaň a choď v církvi opravdu chybí**. R6 hovoří o **Vstaň a choď** jako o věci, která má **velký smysl**, jak pro lidi s handicapem, tak bez něj.

U otázky č. 2 se shodují respondenti R1, R4 a R6 nad potřebou **osvěty** v problematice začleňování lidí s handicapem do společnosti a církve. Přínos **osobní zkušenosti** či osobní interakce shodně potvrzují R2, R3, R6. Důležitost **ochoty, odvahy a empatie** zdůrazňuje R5. Z reflexí respondentů k otázce č. 3 rezonuje **existence předsudků** vůči lidem

s postižením (R1). R2 zdůrazňuje v souvislosti s **odbouráváním předsudků** **potřebu mít osobní zkušenost**. R3 poznamenává, že **chybí odvaha lidí zeptat se a oslovit**, zmiňuje také bariéry architektonické, které člověku na vozíku znemožňují přístup. R4 mluví o **nutnosti vyjít ze sebe a bez ohledu to, co si pomyslí okolí**. To se dá interpretovat jako nehodnotící postoj nutný k překonání bariér v mezilidské interakci. Nedostatek lidí, kteří by pomohli, je bariéra pro R5. Podobně se vyjadřuje i R6, když mluví o **lhostejnosti a neochotě lidí pomáhat**. Zároveň se R6 shoduje s R3, když říká, že **lidé nevědí, jak s člověkem s handicapem komunikovat**.

O vzájemném obohacování lidí s postižením a bez postižení pojednávala otázka č. 4. V souvislosti s tím R1 poznamenala, že **spousta věcí je o spolupráci zdravého člověka s handicapovaným**. Podobně odpověděl i R6, když řekl, že společně se můžeme naučit spoustu věcí (při doprovázení jezdícího). Vnímá také, že **spolupráce chodících a jezdících členů společnosti je vyvážená**. S ní souhlasí i R2, která říká, že přijetí člověka s handicapem je automatické a **není rozdíl mezi chodícím a jezdícím**. Zajímavou zkušenost má R3, která se zmínila o **dobrovolnické aktivitě**, ta ji jako osobu s handicapem mezi chodícími velmi obohacuje, jakožto i lidi kolem ní. Zejména pak to, že je v kolektivu lidí bez postižení. To, že se lidé s handicapem a bez handicapu **vzájemně doplňují a jejich handicapy se tak kompenzují**, si myslí i R4. R5 se domnívá, že sama nikoho nebohacuje, ale z reakcí okolí zjišťuje, že tomu tak není.

Závěrečná otázka se týkala vlivu integrace člověka s postižením na společnost, církevní společnosti. R1 poznamenala, že v očích nevěřících lidí, může působit **víra jako jakási berlička** pro zvládnání života s handicapem, tento dojem je ale mylný. Zároveň zdůrazňuje důležitost **osobní vyrovnanosti s přítomností handicapu**, což jí osobně pomáhá bojovat proti **škatulkování ze strany společnosti**. R2 uvedla, že **lidé s postižením jsou inspirací pro lidi bez handicapu**, Ti se pak chovají mileji a příjemněji. R3 poznamenala, že integrace pro ni znamená možnost **učení se od lidí bez handicapu**, ty pojmenovala jako přátelské lekce pro život. R4 podotkla, že **úroveň integrace lidí s handicapem v církvi má mezery a je důležité se tímto tématem zabývat**, protože **doposud chybí osvěta**. Z pohledu R5 má začlenění pozitivní dopad na okolí, což se konkrétně projevuje tak, že **jsou lidé radostnější**. R6 připodobňuje začlenění člověka do církve, ke **cvičebnímu poli pro integraci do jiných oblastí života**.



### 3.7 Diskuze

Problematicke integrace lidí s postižením se věnuje pozornost v mnoha publikacích, odborných časopisech z oblasti sociální práce a dalších pomáhajících profesí, metodikách, kvalifikačních pracích apod. O tématu se dá pojednávat z mnoha úhlů, zasahuje totiž široké spektrum oblastí lidského života. Jen velmi málo se tento fenomén reflektuje z hlediska možností a podmínek pro začlenění osob s tělesným handicapem do církevního společenství. Sociální práce vnímá člověka z holistického pohledu všech čtyř oblastí – biologické, psychologické, sociální a spirituální. Každá z těchto oblastí má v životě člověka stejnou důležitost. Člověk bez ohledu na to, zda žije život s fyzicky viditelným handicapem či bez něj, hledá možnost seberealizace. Ta se může projevit skrze zájem o aktivní zapojení se do života farnosti, kde chce rozvíjet svou spirituální dimenzi. V situaci osob s fyzickým handicapem nastává problém, na který jsem se snažila upozornit. Jedná se o integraci člověka s tělesným postižením do společnosti a církve. Tuto otázku ilustruji na příkladu konkrétního křesťanského společenství.

Ve vztahu ke zvolenému tématu není dispozici mnoho literatury, která by se zabývala čistě otázkou začleňování osob s tělesným postižením do křesťanského společenství. V tomto směru bych upozornila na publikaci Slowíka s názvem *Člověk s handicapem v křesťanském společenství*, v níž je tato problematika velmi dobře zachycena.

Z vlastní zkušenosti, a to jak z pohledu osoby s tělesným postižením, tak i z pozice studentky oboru sociální práce, vnímám, že se s otázkou začlenění osob s tělesným postižením do církevního společenství v praxi příliš neworkuje. O tomto tématu se nediskutuje, není na něj kladen dostatečný důraz. Realita je ovšem taková, že lidé s tělesným postižením zůstávají spíše na okraji. To potvrzovali mnozí respondenti, ti dosud nenacházeli takové společenství, které by reflektovalo specifické požadavky, které s sebou nese s tělesným život s handicapem, a zároveň umožňovalo sdílet se s lidmi bez fyzicky viditelného omezení. Zažívali obtíže jednak se začleněním se do společnosti, tak i do farnosti, protože k tomu nebyly vytvořeny adekvátní podmínky.

Proto jsem se rozhodla svou bakalářskou práci zacílit právě na toto téma a upozornit na fakt, že se nejedná o samozřejmost. Naopak pro mnoho lidí s fyzickým handicapem představuje začlenění se do křesťanského společenství obtíž, zvláště v situaci, kdy nejsou věřící rodinní příslušníci a je tedy ještě těžší nalézt zázemí pro duchovní růst, které by odpovídalo specifikům života s tělesným postižením a bylo schopno odpovědět na touhu po

začlenění se, naplnění života, napomoci mu získat zdravý náhled na sebe sama. Snažila jsem se poukázat na konkrétní společenství, na křesťanské společenství Vstaň a choď. Činnost tohoto společenství dle mého názoru poskytuje inspiraci také pro sociální práci, a je tedy relevantní se tématem zabývat.

## ZÁVĚR

Tato práce pojednávala o roli společenství Vstaň a choď při integraci člověka s postižením do společnosti a církve. V teoretické části jsem se snažila představit společenství Vstaň a choď, jeho snahy a vize. Dále jsem se zabývala různými pojetími pojmu sociální začleňování. Tento teoretický základ mi byl podkladem pro výzkumnou část, v níž jsem usilovala o propojení obou předchozích kapitol.

Předkládaná bakalářská práce s názvem *Role společenství Vstaň a choď při integraci člověka s postižením do společnosti a církve* si kladla za cíl zjistit, jakou roli hraje společenství Vstaň a choď při integraci člověka s postižením do společnosti a církve.

Práce přináší především nový pohled na fenomén integrace osob s tělesným postižením, kterému se v daném kontextu nevěnuje mnoho pozornosti. Zaměření činnosti společenství je ojedinělé v přístupu k integraci, a tak to vnímali i respondenti. Z mého pohledu jsem díky výzkumnému šetření získala cenné informace. Respondenti popisovali různé aspekty, se kterými se ve vztahu s integrací potýkají. Jejich životní zkušenosti jsou pro celou práci stěžejní a pro mě samotnou velmi obohacující. Často mě přiměly k zamyšlení.

Roli společenství Vstaň a choď, význam společenství pro ně samotné definovali různě, celkově jednalo se o pozitivní přínos vzhledem k možnosti integrace, podmínek pro aktivní zapojení se do dění. Mimo toto společenství takové podmínky často nemají. Velmi oceňovali rovnost v přístupu k jezdícím a chodícím členům.

Z vlastní zkušenosti, z pozice osoby s tělesným postižením činnost Vstaň a choď vítám, protože neznám jiné společenství s tímto zaměřením, které by vytvářelo prostor jak chodícím, tak jezdícím členům společenství, a zároveň k nim přistupovalo rovnocenně. Příklad, který charakterizuje společenství jako dvě plíce je opravdu velmi výstižný.

Domnívám se, že při současném stavu, kdy se o problematice integrace lidí s postižením v kontextu církevního společenství je klíčová především osvěta, a to jak v řadách laiků, tak i duchovních.

Při analýze rozhovorů mi z výpovědí vylíhly kódy, které mi usnadňovali orientaci v získaných informacích. Z jednotlivých kódů se pak seskupením utvořily kategorie. Jednotlivé kategorie jsou barevně odlišeny a znázorňují okruhy otázek k rozhovorům. Pro názornost vše přehledně uvádím v tabulce, která je přílohou mé bakalářské práce.

Považuji za důležité vyjádřit se ke genderovému nesouladu respondentů. Někteří oslovení respondenti muži z různých důvodů nechtěli rozhovor poskytnout. Toto rozhodnutí jsem respektovala. Proto tedy pět respondentek a pouze jen muž.

Po sepsání mé bakalářské práce vnímám její přínos, který chápu především jako informativní vzhledem k činnosti společenství Vstaň a chod'. Jsem si vědoma limitů, které sebou nese způsob uchopení tématu práce. Přiznávám úskalí v podobě zprvu nejasné formulace otázek, které jsem následně upravila do srozumitelné formy.

## LITERATURA

*Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona.* 2008. Praha: Česká biblická společnost. (citovány biblické úryvky). ISBN 978-80-85810-75-2.

DISMAN, Miroslav. 2002. *Jak se vyrábí sociologická znalost.* Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0139-7.

GRUBEROVÁ, Jana. 2016. Zprávy: *Papež k nemocným a zdravotně postiženým: v církvi se málo naslouchá.* Radio Vaticana [on-line]. 2016-06-11 [cit. 2017-12-18]. Dostupné z: <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=23954>

HENDL, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace.* Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2.

HORNOVÁ, Marcela. 2008. *Pracovní integrace lidí s tělesným postižením v Olomouci a okolí: Bariéry pohledem osob využívajících ke svému pohybu invalidní vozík* [on-line] Brno, [cit. 2018-01-12]. Dostupné z: [https://is.muni.cz/th/144452/fss\\_m/Pracovni\\_integrace\\_lidi\\_s\\_telesnym\\_postizenim\\_v\\_Olomouci\\_a\\_okoli.pdf](https://is.muni.cz/th/144452/fss_m/Pracovni_integrace_lidi_s_telesnym_postizenim_v_Olomouci_a_okoli.pdf). Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií.

KŘIŠŤAN, Alois. 2008. Žité křesťanství znamená konkrétní starost o druhého, propojení praktické teologie a sociální práce. *Sociální práce/Sociální práce*, č. 4, s. 48-49.

LÍKAŘOVÁ, Marta. 2014. *Spirituální potřeby umírajících lidí* [on-line]. Olomouc, [cit. 2017-11-20] Dostupné z: [https://is.caritas-vos.cz/auth/th/13151/caritas\\_v/Absolventska\\_prace.pdf](https://is.caritas-vos.cz/auth/th/13151/caritas_v/Absolventska_prace.pdf). Absolventská práce. Vyšší odborná škola sociální Olomouc.

MARTÍNEK, Michael a kol. 2010. *Praktická teologie pro sociální pracovníky.* 2. vyd. Praha: Jabok. ISBN 978-80-904137-6-4.

MATOUŠEK, Oldřich. 2003. *Slovník sociální práce.* Praha: Portál. ISBN: 80-7178-549-0.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. 2014. *Strategie sociálního začleňování 2014-2020* [on-line]. [cit. 2018-01-19]. Dostupné z: [https://www.mpsv.cz/files/clanky/17082/strategie\\_soc\\_zaclenovani\\_2014-20.pdf](https://www.mpsv.cz/files/clanky/17082/strategie_soc_zaclenovani_2014-20.pdf)

NAVRÁTIL, Pavel. 2001. *Teorie a metody sociální práce.* Brno: Marek Zeman. ISBN 80-903070-0-0.

NOVOSAD, Libor. 2011. *Tělesné postižení jako fenomén i životní realita: diskurzivní pohledy na tělo, tělesnost, pohyb, člověka a tělesné postižení.* Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-873-9.

OPATRŇÝ, Aleš. 2001. *Pastorační péče v méně obvyklých situacích, část II.* Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha při arcibiskupství pražském.

OPATRŇÝ, Aleš. 2016. *Pastorální teologie pro laiky.* Červený Kostelec: Pavel Mervart, Bibliotheca theologica. ISBN 978-80-7465-237-0.

PODEŠVA, Libor. 2007. *Manuál zaměřený na integraci osob se zdravotním postižením do společnosti*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-1629-8.

PROCHÁZKOVÁ, Lucie. 2009. *Podpora osob se zdravotním postižením při integraci na trh práce v Rakousku* [on-line]. Brno, [cit. 2018-01-16]. Dostupné z

[https://is.muni.cz/th/20097/pepdf\\_d/Disertace\\_L\\_Prochazkova.pdf](https://is.muni.cz/th/20097/pepdf_d/Disertace_L_Prochazkova.pdf). Disertační práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta.

SLOWÍK, Josef. 2010. *Komunikace s lidmi s postižením*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-691-9.

SLOWÍK, Josef. 2015. *Člověk s handicapem v křesťanském společenství*. Praha: Advent-Orion, spol. s r.o. ISBN 978-80-7172-747-7.

STRAUSS, Anselm L. a Juliet M. CORBIN. 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Přeložil Stanislav JEŽEK. Brno: Sdružení Podané ruce. ISBN 80-85834-60-X (Albert).

ŠEBEK, Luděk a Jana HOFFMANNOVÁ. 2010. Metoda Focus group a možnosti jejího využití v kinantropologickém výzkumu. *Tělesná kultura*, roč. 33, č. 2, s. 30-49.

TELEVIZE NOE. 2015. *Zpravodajské Noviny: Duchovní obnova pro vozičkáře* [on-line]. 2015-08-18 [cit. 2017-11-22]. Dostupné z <http://www.tvnoe.cz/video/3630>.

VÁVROVÁ, Soňa. 2010. Institucionalizace jako překážka sociální inkluze osob se zdravotním postižením. *Sociální práce/Sociální práce*, č. 4, s. 67-75.

VSTAŇ A CHOŇ. 2017a. *O nás* [on-line]. [cit. 2017-11-22]. Dostupné z: <http://www.vstanachod.cz/o-nas/>.

VSTAŇ A CHOŇ. 2017b. *Pouť Vstaň a chod' k bráně Božího milosrdenství na Velehrad* [on-line]. [cit. 2017-11-26]. Dostupné z: [https://www.youtube.com/watch?time\\_continue=14&v=2Ap3KlmLIXk](https://www.youtube.com/watch?time_continue=14&v=2Ap3KlmLIXk).

VSTAŇ A CHOŇ. 2017c. *Vstaň a chod' 2017* [on-line]. [cit. 2017-11-22]. Dostupné z: [www.youtube.com/playlist?list=PLI49XK6WcU1Wp42uMRpynJvuECdRQtPoL](http://www.youtube.com/playlist?list=PLI49XK6WcU1Wp42uMRpynJvuECdRQtPoL).

VSTAŇ A CHOŇ. 2017d. *Zpráva o činnosti Vstaň a chod' za rok 2017* [on-line]. [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: <http://www.vstanachod.cz/download/zpravaocinnosti2017.pdf>

Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 37, s. 1290–1299. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=4883>

## **SEZNAM ZKRATEK**

### **Seznam biblických zkratk**

Mt – Matouš

# PŘÍLOHA

Tabulka 1

otázka	R1	otázka	R2	otázka	R3
<b>O1</b>	K1 – přátelství a víra K2 – důvěra K3 – pozitivní přínos K4 – podpora, seberealizace	<b>O1</b>	K1 – vzájemná blízkost, blízkost Boha K2 – výjimečné společenství K3 – osobní zkušenost, K4 – změna náhledu na OZP K5 – zbavení se předsudků K6 – přátelství	<b>O1</b>	K1 – opravdu důležité společenství K2 – touha po začlenění K3 – přijímající společenství K4 – reflexe potřeb K5 – rodinná atmosféra
<b>O1 - dříve</b>	K5 – jinakost			<b>O1 - dříve</b>	K6 – méněcennost, předsudky
<b>O1 - dříve</b>	K6 – předsudky				
<b>O2</b>	K8 – osvěta K9 – motivující vstřícná společnost	<b>O2</b>	K7 – osobnostní rozvoj, profesní nasměrování K9 – důležitost osobní interakce	<b>O2</b>	K7 – praktická zkušenost K8 – sdílení zkušenosti
<b>O3</b>	K7 – vlastní limity		K10 – praktická zkušenost K11 – otevřenost K12 – odvaha K13 – lidskost	<b>O3</b>	K9 – architektonické bariéry K10 – potřeba úprav K11 – vděčnost rodině K12 – nedostatečně uzpůsobené podmínky
	K10 – problém ze strany rodiny K11 – přijetí okolím K12 – pochopení K13 – přijetí ve Vstaň a choď K14 – život se dá žít normálně K15 – vzájemné obohacení K16 – spolupráce K17 – chodící a jezdící	<b>O3</b>	K8 – odbourávání bariér	<b>O4</b>	K13 – dobrovolnictví K14 – předání zkušeností K15 – obohacení druhých K16 – boření předsudků K17 – rovný přístup K18 – vzájemná pomoc
<b>O5</b>	K18 – víra jako berlička K19 – osobní vyrovnanost	<b>O4</b>	K14 – úcta K15 – integrace do farnosti K16 – vzájemné obohacení		
		<b>O5</b>	K17 – zbavení se předsudků K18 – stmelování K19 – důsledky integrace, větší vnímavost	<b>O5</b>	K19 – zdokonalení se v komunikaci



**Tabulka 2**

otázka	R4	otázka	R5	otázka	R6
O1	K1 – důležitost společenství	O1	K1– obrovská rodina	O1	K1 – smysluplnost
O1 - dříve	K2 – kompromisy a předsudky	O2	K2 – ochota		K2 – příležitost uvědomit si
O2	K3 – zbavování se předsudků		K3 – odvaha		K3 – příležitost rozcítivět
	K4 – nehodnotící postoj		K4 – empatie		K4 – příležitost začlenit se
	K5 – nabídka pomoci	O3	K5 – pomoc jen v rámci farnosti	O2	K5 – osvěta
O3	K6 – nadhled	O4	K6 – nečekané obohacení		K6 – osobní zkušenost
O4	K7 – vzájemné obohacení	O5	K7 – pozitivní dopad začlenění		K7– nebát se
O5	K8 – krásnější svět		K8 – větší míra nezištnosti		K8 – spojovatelé
	K9 – osvěta ve farnosti			O3	K9 – neochota a lhostejnost
					K10 – těžkosti doprovázejících
					K11 – komunikace
					K12 – koordinace
					K13 – otevírání ran z minulosti
					K14 – závazky
					K15 – izolace × upírání pozornosti
					K16 – pilotní projekt
					K17* – úkoly koordinátorky
					K18* – umět si říct o pomoc
					K19 – svoboda
					K20 – nastavení hranic
				O4	K21 – pozitivní zkušenost
					K22 – konkrétní aktivity začlenění
				O5	K23 – nácvik sociálních dovedností

\* otázka mimo rozhovor